ՀԱՅՐԵՆԱՍԱՆԵՐՈՒԹ – ՏԱՐԻ – ԹԻՒ – 694 – ՇԱԲԱԹ – 29 – ՄԱՅԻՍ 1865

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՏԵՍԵՍԱԳԻՏ

ՊԱՅՄԱՆ

Կ. Պոլսոյ ճմր. Տարեկան 180 ղրշ. Արծաթ
,, ,, Վեցամսեայ 100 ,, ,,
,, ,, Եռամսեայ 60 ,, ,,
Դուռառայ ճմր. Տարի 200 ,, ,,
,, ,, Վեցամսեայ 110 ,, ,,
Մէկ թիւը՝ Մեծ թերթ 4 ,, ,,
,, Փոքր ,, 2 ,, ,,
Դանուցման տողը 2 ղուրուշ է:

ՊԱՅՄԱՆԸ

Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ է, եւ ամենն ամսոյ 1ից մինչեւ կ'սկսի:
Դուրս գացած լրատաց նամակաց ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն՝ Խմբագիր—Տիօրինին պիտի ուղղուի. եւ նամակաց ծախքն ապրկողին վրայ է:

ԿՈՅՍԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 29 ՄԱՅԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ամերիկայի խաղաղութեան գործն անդադար յառաջ երթալու վրայ է: Ահնդն նախագահին մէկ նոր յայտարարութիւնը Վաշինկտոն նահանգը դարձեալ Միութեան մէջ կը վերահաստատէ: Ուրիշ յայտարարութեամբ մ'ալ կը ծանուցանէ թէ հարաւայնոց նախկին նախագահն անազատ է Գ. Լինքօլնի սպանութեան: Այս եղբի յայտարարութիւնն ամեն կողմ գոհութեամբ ընդունուեցաւ, վասն զի Ամերիկայի քանի մը ծայրագեղ ռամկավարներէն 'ի զատ չիար մէկը որ Գ. Տէվիսի համար ներողամիտ ընդունելութիւն մը չփափաքէր: Սակայն առայժմ Գ. Տէվիս Լաֆայէթի բերդին մէջ բանտարկուած է, և Պութի մեղսակիցներուն դատն ալ, որ առաջ դադրեցուցեալ կը մնային, լրագրաց միջոցաւ հրատարակուիլ սկսեր է: Այսր վրայ ոչեղք եղած տեղեկութիւնները ժամանակին կը հաղորդենք մեր ընթերցողաց:

Եւրոպական քաղաքականութեան հանդարտ միջոցին, Մեքսիկայի խնդրոյն տարտամ վիճակը դեռ կը շարունակէ հասարակաց կարծեաց մեծ անհանգստութիւններ պատճառել: Ամերիկացոց բանակներէն արձակուած բազմաթիւ գօրքերը, պատերազմական կենաց վտանգներուն վարժուած ըլլալով, իրենց բաղձալիներ քաջութեան նոր ասպարէզ մը պիտի փնտռէին ըստ կանոնաւոր: Ուստի Մեքսիկա երթալ, զինու գօրութեամբ նորընտիր կայսրը փոխցընել, հասարակապետութիւնը վերականգնել, և այն ճոխ երկրին մէջ՝ որուն մէկ քանի դաւառները նշանաւոր են ոսկւոյ հանքերու առատութեամբ, իրենք ալ հարստանալ և բարեկեցիկ ապրիլ. ասոնք այնպիսի բաներ էին որ նոր զինուորութենէ եկողներուն փառասիրութիւնը գիւրութեամբ կրնային գրգռել: Լրագրաց էջերուն մէջ գրուած խոշոր ծանուցումներն ալ, որ ամեն տեսակ հրաշալիք կը խոստանային Մեքսիկա ապաւորելուն, շատ մարդիկ կը հրապուրէին: Բայց կերեւի որ Գրաղիոյ դեսպանն իրենց կառավարութեան կողմանէ ապահովութիւն տուեր են այս երկու արքունեաց, թէ Ամերիկա իր չէզոքութենէն չպիտի խոտորի Բանտապետի և Մեքսիկայի նկատմամբ:

Ահնդն իշխանին Այսչիոյի մէջ խօսած ճառին, և անոր վրայ կայսեր գրած խիստ նամակին նկատմամբ գաղղիական լրագիրները կատարեալ լռութիւն մը կը պահեն: Իսկ անգղիական լրագիրներէն ոմանք, մանաւանդ Թայմզ, սաստիկ կը քննադատեն իշխանին ճառը, որուն մէջ Ս. Ահնդն կայսրն իրրև ապատութեան ախոյեան մը նկարագրուած է: Սակայն Թայմզ ասիկա բայց 'ի բաց հերքելով կըսէ թէ Ահնդն Ս. իր իշխանութեան տեղն բռնաւոր մ'եղաւ. և միայն իշխանութենէ ինկած տեղն՝ երբ որ Ս. Հենզլենէ կղզին պահուած էր՝ իր ժամանակն արդարացընելու համար աղաղութեան բարեկամ ձեւացուց զինքը, որպէս թէ՝ եթէ Վաթերլոյի պատերազմին մէջ յաղթող ելնէր, Գաղղիս աշխարհս ամենէն ազատ երկիրը պիտի ընէր: Ահնդն իշխանին կարծիքը Փարիզի բարձրագոյն կարգերուն մէջ ալ լաւ ընդունելութիւն չգտնելով, այս լուրն իրեն հաստատելուն պէս իսկոյն Հրօսիքայէն Փարիզ դարձաւ, և կայսրուհւոյն հետ երկար տեսակցութիւն մ'ունենալով գոհութեամբ դուրս ելած էր: Բայց երկու օր ետքը Կայսեր նամակը վրայ դալով, իշխանին յոյսերն 'ի դերև ելան, և հարկ համարեցաւ իր ունեցած պաշտօններէն հրաժարիլ: Կայսրուհին այս հրաժարականը չէ ընդուներ և կայսեր վերադառնալուն կսպասուի:

Օրէնսդրական ժողովոյ անդամներէն 150 հոգիի չափ թիւրերի պարտան երթալով իրենց հասցէները (առ ըստ) ձգեր են 'ի նշան Կայսեր գրած նամակին վրայ իրենց ունեցած գոհունակութեան: Արուսի թէ այս գեղջին պատճառաւ Ահնդն իշխանն ալ Գաղղիա կենալու դիտաւորութիւն չունի, և հաւանական է որ Օուիցերիայի մէջ ունեցած ազարակն երթայ բնակի: Բայց Գաղղիոյ սահմանէն դուրս ելնելու համար կայսեր հրամանն առնուլ հարկ եղած է: Այս առաջին անգամը չէ որ Ահնդն իշխանին և կայսեր գաղափարներն իրարու անհամաձայն գտնուած են: Ահնդն իշխանն այս պատճառաւ երբեմն Գաղղիայէն դուրս կը ճանապարհորդէր, սակայն կայսեր առանձին խորհրդոյ նախագահի փոխանորդ անուանելէն ետև՝ այն անհամաձայնութիւնները վերջացած կը կարծուէին:

Փարիզէն եկած հեռագրագրի մը Մանեան մարաջախտին մահը կը ծանուցանէր որ Փարիզի բանակին հրամայարն էր, և Ահրօէնի կայսրութիւնը հաստատողներէն մէկը: Ընթերցողք կը յիշեն թէ Մաքսիմ մահն ի՛նչ աստիճան ցաւ պատճառած էր Ահրօէնն կայսեր. արդ՝ Մանեան մարաջախտին մահն ալ վրայ հասնելով, զինքն իր անձնուէրներուն մեկէն ալ կը զրկէ:

Անգղիոյ խորհրդարանին վերջին արձագանդները միայն կը լսուին, և հասարակաց ուշադրութիւնը նոր ընտրութեանց վրայ դարձած է: Թորիներն և Ուիգներն իրենց սովորական յայտարարութիւնները կը հրատարակեն, և իրենց կարծիքն ու քաղաքական գաղափարները կը նկարագրեն՝ աւելի քուէ վասարկելու համար: Լոնտոնի մէջ ամենէն երեւելին է Գ. Տիզրայէլի, հասարակաց խորհրդարանին մէջ Թորիներուն գլուխը, որ Լորա Բալմերսթընի նախագահած կառավարութիւնը բարեկարգութիւններ ընելու անկարող ցոյց տալով՝ Լորա Տերբին առաւել ազատամիտ կը համարի: Ընտրութեան իրաւանց խնդիրը ժողովականներու մէջ կը յուզուի, թէև տակաւին լուծումը մնացած չերևիր: Այս նիւթիս վրայ Գ. Գրայթ Բարլիզի ազատամիտներուն նամակ մը գրելով, խորհրդարանին ազատամիտ մասը կը խրատէ որ իր օժանդակութիւնը եւ առնու այն պաշտօնեայներէն՝ որք ընտրութեան իրաւունքին ընդարձակելու միջոցներ ձեռք չեն առնուր: Գ. Գրայթ ասոր ամենէն մեծ արդելքը լորդ Բալմերսթընն կը համարուի. ուստի կը կարծէ թէ երբ որ խնդիրն ազատական կերպով ներկայանայ, թերևս անոր կազմած պաշտօնեից ժողովը լուծուի և սէրելի ազատամիտ պաշտօնեայներ ընտրուին: Լիմակուան պաշտօնեայներէն Լորա Ռիչմընդ և Գ. Կըլեսթընն ընտրութեան իրաւանց ընդարձակութեան համամիտ են, և այս խնդրոյս վրայ Լորա Բալմերսթընի նախագահած պաշտօնեից ժողովն երկուքի բաժնուած ըլլալով իր անկումն հաւանական կը թուի: Ուիգերը՝ տարակուսանաց մէջ մնացած են ժողովրդական դաղափարաց յառաջադիմութիւնը տեսնելով, որ խորհրդարանին հին աւանդութիւններն անհետացընել կը սպառնայ, բայց երբ հասարակաց կարծիքը, յորմէ աւելի զօրաւոր բան մը չկայ Անգղիոյ մէջ, անհրաժեշտ կերպով բարեկարգութիւններ պահանջէ, իրենք ալ զիջանելու պիտի ստիպուին: Բայց մեծ մասն մ'ալ կայ Անգղիոյ մէջ որ իրաց ներկայ վիճակին ներքև երկրին ըրած զարմանալի յառաջդիմութիւնը տեսնելով, առայժմ հարկ չեն սեպեր փոփոխութիւններ ընել, և խորհրդարանը առակաւոր և աւելորդ անդամներով լցուելու, որք ոչ փոփոխութիւն և ոչ ալ իրենց պաշտօնին պէտք եղած յատկութիւններն ու կրթութիւնը կը ընան ունենալ: Այսու ամենայնիւ ներկայ վիճակն ալ ներելի չէ ազատ երկրի մը մէջ, ուր որոց վիճաբանութեան մասնակից եղողները կառավարութեան և օրինաց կազմութեանն ալ մասնակից ըլլալու են: Այս խորհրդածութիւններէն կը տեսնուի որ Անգղիոյ սահմանադրութեան մէջ մեծ փոփոխութիւն մը մտնելու վրայ է, և յառաջիկայ խորհրդարանին դումարումը կարելի է թէ խնդիրը պարզէ:

Հասարակաց խորհրդարանին մէջ Սրբ Ռ. Ուօլշ, լորա Բարմերսթընի հարցում ըրաւ թէ արդեօք Միացեալ Հանդաց կառավարութիւնը թագուհւոյն կառավարութենէն հաստատուած է թէ ոչ, Մեքսիկայի նկատմամբ որոշ ընթացք մը չպիտի ցոյց տայ: Բայց եթէ մինչև այն ատեն Ֆրանսիոյ երեսնանք բոլորովին յաղթուին, և Միսցեալ—Հանդաց և Մեքսիկայի նոր կայսրութեան մէջ առևտրական յարաբերութիւնները շատնան, Ահնդն նախագահն ալ նոր կայսրութիւնը կը ճանչէ: Այս այս է խնդրոյն ապահովիչ կողմը, բայց ուրիշ պարագայներ ալ կան որք կրնան ապագային մէջ մեծ պատերազմի մ' առաջնորդել. վասն զի թէ և յայտնի զինուորագրութիւններն արդիւնաւոր ալ ըլլան, ամերիկացիներն ուրիշ շատ միջոցներ ունին Մեքսիկա անցնելու, և եթէ հոն գաղղիացւոց հետ պատերազմի բռնուին, շատ հաւանական է որ գործը մեծնալով, Վաշինկթընի կառավարութիւնն ալ ասիպուի անոնց օգնութեան հասնելու, մինչդեռ արդէն բաւական ծովապատ ատիներ ալ Մեք փչա գացած ըլլալով այս երկրին վրայ փոթորիկ մը բերելու կասկածները կը շատնան:

Եւ այժմ Լորա և Փարիզ դրնուող Ամերիկայի դեսպաններն իրենց կառավարութեան կողմանէ ապահովութիւն տուեր են այս երկու արքունեաց, թէ Ամերիկա իր չէզոքութենէն չպիտի խոտորի Բանտապետի և Մեքսիկայի նկատմամբ:

Ահրօէնն իշխանին Այսչիոյի մէջ խօսած ճառին, և անոր վրայ կայսեր գրած խիստ նամակին նկատմամբ գաղղիական լրագիրները կատարեալ լռութիւն մը կը պահեն: Իսկ անգղիական լրագիրներէն ոմանք, մանաւանդ Թայմզ, սաստիկ կը քննադատեն իշխանին ճառը, որուն մէջ Ս. Ահրօէնն կայսրն իրրև ազատութեան ախոյեան մը նկարագրուած է: Սակայն Թայմզ ասիկա բայց 'ի բաց հերքելով կըսէ թէ Ահրօէնն Ս. իր իշխանութեան տեղն բռնաւոր մ'եղաւ. և միայն իշխանութենէ ինկած տեղն՝ երբ որ Ս. Հենզլենէ կղզին պահուած էր՝ իր ժամանակն արդարացընելու համար աղաղութեան բարեկամ ձեւացուց զինքը, որպէս թէ՝ եթէ Վաթերլոյի պատերազմին մէջ յաղթող ելնէր, Գաղղիս աշխարհս ամենէն ազատ երկիրը պիտի ընէր: Ահրօէնն իշխանին կարծիքը Փարիզի բարձրագոյն կարգերուն մէջ ալ լաւ ընդունելութիւն չգտնելով, այս լուրն իրեն հաստատելուն պէս իսկոյն Հրօսիքայէն Փարիզ դարձաւ, և կայսրուհւոյն հետ երկար տեսակցութիւն մ' ունենալով գոհութեամբ դուրս ելած էր: Բայց երկու օր ետքը Կայսեր նամակը վրայ դալով, իշխանին յոյսերն 'ի դերև ելան, և հարկ համարեցաւ իր ունեցած պաշտօններէն հրաժարիլ: Կայսրուհին այս հրաժարականը չէ ընդուներ և կայսեր վերադառնալուն կսպասուի:

Օրէնսդրական ժողովոյ անդամներէն 150 հոգիի չափ թիւրերի պարտան երթալով իրենց հասցէները (առ ըստ) ձգեր են 'ի նշան Կայսեր գրած նամակին վրայ իրենց ունեցած գոհունակութեան: Արուսի թէ այս գեղջին պատճառաւ Ահրօէնն իշխանն ալ Գաղղիա կենալու դիտաւորութիւն չունի, և հաւանական է որ Օուիցերիայի մէջ ունեցած ազարակն երթայ բնակի: Բայց Գաղղիոյ սահմանէն դուրս ելնելու համար կայսեր հրամանն առնուլ հարկ եղած է: Այս առաջին անգամը չէ որ Ահրօէնն իշխանին և կայսեր գաղափարներն իրարու անհամաձայն գտնուած են: Ահրօէնն իշխանն այս պատճառաւ երբեմն Գաղղիայէն դուրս կը ճանապարհորդէր, սակայն կայսեր առանձին խորհրդոյ նախագահի փոխանորդ անուանելէն ետև՝ այն անհամաձայնութիւնները վերջացած կը կարծուէին:

Փարիզէն եկած հեռագրագրի մը Մանեան մարաջախտին մահը կը ծանուցանէր որ Փարիզի բանակին հրամայարն էր, և Ահրօէնի կայսրութիւնը հաստատողներէն մէկը: Ընթերցողք կը յիշեն թէ Մաքսիմ մահն ի՛նչ աստիճան ցաւ պատճառած էր Ահրօէնն կայսեր. արդ՝ Մանեան մարաջախտին մահն ալ վրայ հասնելով, զինքն իր անձնուէրներուն մեկէն ալ կը զրկէ:

Անգղիոյ խորհրդարանին վերջին արձագանդները միայն կը լսուին, և հասարակաց ուշադրութիւնը նոր ընտրութեանց վրայ դարձած է: Թորիներն և Ուիգներն իրենց սովորական յայտարարութիւնները կը հրատարակեն, և իրենց կարծիքն ու քաղաքական գաղափարները կը նկարագրեն՝ աւելի քուէ վասարկելու համար: Լոնտոնի մէջ ամենէն երեւելին է Գ. Տիզրայէլի, հասարակաց խորհրդարանին մէջ Թորիներուն գլուխը, որ Լորա Բալմերսթընի նախագահած կառավարութիւնը բարեկարգութիւններ ընելու անկարող ցոյց տալով՝ Լորա Տերբին առաւել ազատամիտ կը համարի: Ընտրութեան իրաւանց խնդիրը ժողովականներու մէջ կը յուզուի, թէև տակաւին լուծումը մնացած չերևիր: Այս նիւթիս վրայ Գ. Գրայթ Բարլիզի ազատամիտներուն նամակ մը գրելով, խորհրդարանին ազատամիտ մասը կը խրատէ որ իր օժանդակութիւնը եւ առնու այն պաշտօնեայներէն՝ որք ընտրութեան իրաւունքին ընդարձակելու միջոցներ ձեռք չեն առնուր: Գ. Գրայթ ասոր ամենէն մեծ արդելքը լորդ Բալմերսթընն կը համարուի. ուստի կը կարծէ թէ երբ որ խնդիրն ազատական կերպով ներկայանայ, թերևս անոր կազմած պաշտօնեից ժողովը լուծուի և սէրելի ազատամիտ պաշտօնեայներ ընտրուին: Լիմակուան պաշտօնեայներէն Լորա Ռիչմընդ և Գ. Կըլեսթընն ընտրութեան իրաւանց ընդարձակութեան համամիտ են, և այս խնդրոյս վրայ Լորա Բալմերսթընի նախագահած պաշտօնեից ժողովն երկուքի բաժնուած ըլլալով իր անկումն հաւանական կը թուի: Ուիգերը՝ տարակուսանաց մէջ մնացած են ժողովրդական դաղափարաց յառաջադիմութիւնը տեսնելով, որ խորհրդարանին հին աւանդութիւններն անհետացընել կը սպառնայ, բայց երբ հասարակաց կարծիքը, յորմէ աւելի զօրաւոր բան մը չկայ Անգղիոյ մէջ, անհրաժեշտ կերպով բարեկարգութիւններ պահանջէ, իրենք ալ զիջանելու պիտի ստիպուին: Բայց մեծ մասն մ'ալ կայ Անգղիոյ մէջ որ իրաց ներկայ վիճակին ներքև երկրին ըրած զարմանալի յառաջդիմութիւնը տեսնելով, առայժմ հարկ չեն սեպեր փոփոխութիւններ ընել, և խորհրդարանը ռամկավար և աւելորդ անդամներով լցուելու, որք ոչ փոփոխութիւն և ոչ ալ իրենց պաշտօնին պէտք եղած յատկութիւններն ու կրթութիւնը կը ընան ունենալ: Այսու ամենայնիւ ներկայ վիճակն ալ ներելի չէ ազատ երկրի մը մէջ, ուր որոց վիճաբանութեան մասնակից եղողները

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂՂԻԱ

Անաւասիկ կայսեր առ Նաբոլէոն իշխանն գրած նամակին թարգմանութիւնը։

« Ամենապրեալի հօրեղբօրդիս ։

« Այսչիոյի մէջ ձեր խօսած ճառը կարդալով զգացած ցաւալի ապաւորութիւնը չեմ կրնար թաղուցանել։

« Իմ բացակայութեան առնն զձեզ կայսրուհւոյն եւ իմ որդւոյս քով ձգելով, իբրեւ առանձին խորհրդոյ նախագահի փոխանորդ, ձեզ իմ բարեկամութեան եւ վստահութեան մէկ ապացոյցը տալ ուզեցի, եւ կը յուսայի թէ ձերներկայութիւնը, ձեր ընթացքը, ձեր ճառերը մեր ընտանեաց մէջ սիրած միութեանը պիտի վնասէին։

« Այն քաղաքական ծրագիրը՝ զոր դուք Նաբոլէոն կայսեր վանդիներքեւ կը ծածկէք, իմ կառավարութեան թշնամիներուն միայն կրնայ ծառայել։ Այն դատողութեանց հետ, զորս ես չեմ կրնար ընդունիլ, տանջութեան եւ տխակալութեան ըզգացումներ ալ կը յաւելուք, որք մեր ժամանակին չեն վերաբերիր։

«Ա. Նաբոլէոն կայսեր գաղափարները ներկայ ժամանակի մէջ գործադրել կարենալու համար, պէտք է ոչ մէկը իշխանութեան պատասխանատուութեանը դժուարին փորձերէն անցած ըլլայ։ Բայց ասկից զատ, մեզի պէս թզուկները կրնան իրապէս Նաբոլէոնի պատմական մեծ կերպարանքն իր ճիշդ արժէքովը որոշել, ինչպէս որ հակայաձեւ արձանի մ'առջեւ անկարող կը զգանուինք առնոր բուսնդակութիւնը մէկէն ըմբռնելու։ Մենք միայն մեր աչքին զարկած կողմը կը տեսնենք, ուստի ասկից յառաջ կուգայ զայն օրինակելու անբաւականութիւնը եւ կարծեաց տարբերութիւնները։

« Բայց ինչ որ ամէն մարդոց ալ պարզապէս կերեւի, այն է որ ազգերուն անիշխանութիւնը, ճշմարիտ ազատութեան այն անագին թշնամին, արգիլելու համար, Նաբոլէոն Ա. կայսրը նախ իր ընտանեաց եւ վերջն ալ կառավարութեան մէջ հաստատեց այն խիստ կանոնապահութիւնը՝ որ մէկ կամք մը եւ մէկ գործադրութիւն մը կընդունէր։ ես ալ այսուհետեւ նոյն կանոնէն չպիտի կրնամ հեռանալ։

« Ռուսիոյ, ամենապրեալ հօրեղբօրդիս, կաղաչեմ զԱստուած որ զձեզ իր աւուրը պահպանութեան մէջ պահէ։

ՆԱԲՈԼԷՈՆ։

— Փարիզէն աւստրիական Կաղէթ լրագրին գրուած նամակի մը մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

«Նաբոլէոն Գ. կայսեր մեկնելէն 'ի վեր Լօժէնի կայսրուհին զարմանալի գործունէութիւն մը ցոյց կուտայ ինամակալութեան պաշտօնին մէջ։ Ոչ միայն ամէն գործերու մէջ կղզւոյի հաղուագիւտ ուշադրութեամբ, այլ եւ իր կարողութիւնները կը բազմապատկէ՝ բարձրաստիճան օտարականներ եւ զեսպաններ ընդունելով, պաշտօնեից հետ խորհրդակցելով, խորհրդոյն նախագահելով կամ ամենակարեւոր գործոց վրայ խորհելով։ Հաստատակամ կարծիքը հակընակուն, ուշադիր, եւ Օրէնսդրական ժողովոյ վիճաբանութեանց ունկնդիր կըլլայ։ Դատողութեան այնպիսի ոլմութիւն մը եւ ամենէն չփոթ գործերու մէջ այնչափ հմտութիւն ցոյց կուտայ, որ փորձառու քաղաքագէտք անդամ կը հիանան իրեն նուրբ խոհականութեան եւ զարմանալի գործունէութեան վրայ։ Մայրութեան սրբազան պարտաւորութիւններն 'ի բաց առեալ կարծես թէ իր վիճակին նախանձելի փառաւորութիւնները մոռցած է, եւ աշխատութեամբ միայն կարդի՝ իր նոր եւ դժուարին պարտականութեանց համար, զորս կը կատարէ կնոջ մը փափուկ ոգիով եւ մարդու մը ուժեղ ձեռքով։ »

ԱՄԵՐԻԿԱ

Ճոնսըն նախագահը հարաւին մէջ վճռառականութեան վրայ գրուած բոլոր արգելքները դադրեցուցեր է, եւ քնաւ հարկ չպիտի պահանջուի հոն առնուած ապրանքներէն, այլ միայն հաւատարմութեան երդում մը։ Գրեթէ հիւսիսին մէջ բանտարկուած բոլոր հարաւայինները հաւատարմութեան երդում տալու յանձնառու եղած են։

—Ուիլսըն զօրապետին առ պատեսազմական գործոց պաշտօնեայն գրած տեղեկագիրը կը ծանուցանէ թէ Պ. Տէվիս բռնուած ատեն, իր տիկնոջն զդեսաներէն մէկը վրան անցուցնելով, մերձակայ անտառին մէջ փախչելու փորձ փորձեր է։ Բայց զինուորներն մէկը զայն կօշիկներէն ճանչնալով բռներ են։ Պ. Տէվիս առջի բերան գանակ մը քաշելով զինք բռնողներուն դէմ կենալ ուզեր է, բայց չորս կողմէն իր վրայ ուղղեալ ատրճանակները տեսնելով անձնատուր ըլլալու ստիպուեր է իր վրայ եկողներուն, որք խոստացուած 100,000 տոլարը վատակած են։ Բռնուելէն ետքը Պ. Տէվիս ըսած է թէ իր յաղթական թշնամիներէն աւելի վիճանձնութիւն ի՛սպասէր, եւ թէ չեր յուսար որ փախստականի մը եւ անոր ընտանեացն ու զաւակներուն ետեւէն ոստի մէնին լեռները։ Պ. Տէվիս հետ բռնուած է նաեւ հարաւ անոց թղթատարութեան վարչութեան Պ. Ռէկան եւ ուրիշ պաշտօնատարներ։ Ամենցմէ զատ հարաւանոց նախատարի փոխանորդ Պ. Սթիվընս, պատերազմական գործոց պաշտօնեի օգնական Պ. Ջընթըը եւ ուրիշ շատ երեւելի անձինք բանտարկուեր են։ Վերջին հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ կը կարծուի որ Լի զօրապետն ալ պիտի բանտարկուի։

—Հարաւայնոց Տիք-Թէյլըր զօրապետն ալ անձնատուր եղեր է։ բայց Ֆիրպլի-Սմիթ որոշեր է որ պատերազմը դեռ չարունակէ Թէքսասի մէջ, ուր ժողովրդական դուռմունք կըլլան հիւսիսայնոց դէմ։ Կըսուի թէ ճոնսըն նախագահը նոր յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ ապստամբաց ընդհանուր ներողութիւն (ամնիսթի) մը չընորհելու համար։

— Նիւ-Եօրք Հերըլտ լրագրին հիւսիսային քաղաքացի մը Լի զօրապետին հետ ըրած մէկ տեսակցութիւնը կը պատմէ, որ Պ. Լինքոլնի սպանութենէն 5 օր վերջը տեղի ունեցեր է։

« Ռոպըրթ Է. Լի, կըսէ, Վիրճինիայի տապեսաց մէկ դեղեցիկ տիպը կրնայ տեսնուիլ իր մաղերուն եւ մօրուաց ձիւնափայլ ճերմակութեան հակառակ, բնական ուժեղութեան բոլոր երեւոյթներն ունի եւ իր գիմաց վրայ բարձր հանճարի մը տպաւորութիւնը կը փայլի։ Իր հասակն ուղիղ է, իր հանդարտ եւ վայելչ ընթացքը, բարձր եւ լայն ճակատը, փայլուն աչքերը, բարեձեւ չրթունքը, երագ եւ սուր դատողութեան եւ զօրաւոր ու անյողդողդ կամքի մը նշանակ են։ Իսկ ձեւերն առանց վարանման հրամայելու յարմարութիւն մ'ունին՝ այնպիսի քաղաքացի իշխանութեամբ մը որուն դէմ անհնար է հակառակիլ։

Լի զօրապետը կըսէ թէ ինքը Միութեան դէմ չէ, այլ իւրաքանչիւր նահանգներու մասնաւոր իրաւանց կուսակից է, սեսսի երբ տեսաւ որ իր մայրենի նահանգը, Վիրճինիա, Միութեան մէջ մնալ չուզեր, ինքն ալ իր պարտաւորութիւնը սեպեց անոր հետ Միութենէն բաժնուիլ, եւ զինուոր զօրութեամբ իր հայրենիքը պաշտպանել, իսկ գերութեան վրայ այսպէս կը խօսի։

« Հարաւային երեւելի անձինքը չատ ժամանակէ 'ի վեր հասկցած են գերութեան վնասակար հետեւանքը, եւ անոր բարձրամը հաճութեամբ կընդունին։ Բայց հիմայ անսահման դժուարութիւն մը կը ներկայանայ՝ սեւերը նախատեսութեան, մարդկութեան եւ քրիստոնէութեան սկզբանց համեմատ ազատելու համար, փոսն դի անդթութիւն մը կըլլայ սեւերն ազատել՝ առանց անոնց ապագայ ապրուստի միջոցներն հայթայթելու։ Սեւերն ազատելով թողուլ որ իրենց ծուլութեան կամ ագիտութեան պատճառաւ անօթութենէ մեռնին, աւելի մեծ անդթութիւն մը կըլլայ, քան թէ զանոնք գերութեան մէջ պահելով, իրենց հայ եւ պատսպարան մը տալ։ »

Լի զօրապետը Պ. Լինքոլնի սպանութեան վրայ իր սոսկումն յայտնելով ըսեր է թէ ասիկա ամենազարշելի դէպք մ'էր։ Իր կարծիքն այն է եղեր թէ չորս տարուան եղբայրասպան պատերազմէ մ'ետեւ հարաւայնոց դատը բոլորովին կորսուած է եւ Միութեան ծոցը դառնալէ զատ ուրիշ միջոց մը չունին։ Բայց յաղթողներն ալ պէտք չէ որ յաղթուողներուն հետ անարժան կերպով վարուին եւ ատելութեան հուրն առաւելեւս բորբոքեն։

ՄԷՔՍԻԿԱ

Մէքսիկայէն ապրիլ 24 թուով եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ դաղղիական զօրաց խումբ մը եւ Մաքսիմիլիանոս կայսեր զինուորութիւն ընող Պելճիքացիք՝ Ժուարէզեանց հետ պատերազմի բռնուելով յաղթուեր են։ Միշաքանի Բէրիանա քաղաքը Ժուարէզի դունդերուն ձեռքն անցեր է, ուրկից Դաղղիացիք դուրս եկնելու հարկադրուեր են։ Մօրէլիայի մօտ ուրիշ քաղաք մ'ալ առեր են Ժուարէզեանք ուր 300 Պելճիքացիք եկեղեցիին մէջ քաշուելով չեն ուզած անձնատուր ըլլալ։ Ասոր վերայ եկեղեցին կրակի տուեր է, եւ Պելճիքացիք հրդեհին մէջ այրեր են, ազատելներն ալ գերի բռնուեր են։ Սակայն գաղղիացիք քանի մ'օր ետքն անոր վրէժը հաներ են։ Վերջապէս Մէքսիկայի երկիները հիւսիսայնոց յաղթութեան լուրերն առնելով նորէն խրտիլ սկսեր են, եւ Ժուարէզ ալ հայրենասիրական յայտարարութիւններ կը հրատարակէ եղեր ամէն կողմեր։ Գաղղիացիք Քալիֆօրնիայի ծովածոցին մէջ եղած Կուայմաս քաղաքն առեր անէջեց ալ Մէքսիկայի հիւսիսային գաւառաց մէջ արագութեամբ յառաջ կը քալեն։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԵՃՄՈՒԱ

Հայ հասարակութեան ողջամիտ մասն արդէն հասկցած է կարծեաց ազգաւորութեան անբնական եւ ելի բլլալը, եւ զայն կը սիրէ ու կը յարգէ, ուստի չենք ուզեր հոս այս մեծ սիզբունքը նորէն սովորեցընել մեր ազգայնոց։ Բայց կարծեաց ազգաւորութիւնը դատարկ բան մը կըլլայ եթէ խնդրոյ մը վրայ ամենէն հակառակ կարծիքներն ալ անարգել չարտայայտին, եւ առանց թշնամանաց՝ հանդարտ եւ ըստ ինքեան վիճաբանութեան մ'ենթակայ չըլլան։

Մեր էջերուն մէջ շատ անգամ Մէճմուայի կարծեաց դէմ վիճեր ենք, բայց կը յուսանք որ մեր Մեծ։ հակառակորդն ինքն ալ կարդհամարէ դեռեւ կական կերպով եղած բանակռուութիւնները, եւ այս մեր օրինաւոր վիճաբանութիւնները սոսկ հակառակութեան ոգւով գրուած չհամարիր։ Թողունք ուրեմն այն բանակռուութիւններն այնպիսի թերթերու, որք ազգային զբաղմանութիւնը տիզմն մէջ կը թաթաւեն իրենց կոշտ գրուածներովը, եւ մեր խորհրդածութիւնները ողջամիտ բանադատութեան սահմաններէն դուրս չհանենք։

Հնարհակալ ենք Մէճմուայի անկեղծութենէն, որ նախ կը ծանուցանէ թէ ինքը սահմանադրական գաղափարն հակառակ չէ, այլ ազգին ներկայ Սահմանադրութեան։ Մեզմէ նուազ արդարասէր հակառակորդ մը կրնայ այս յայտարարութիւնը երկրայութեան ներքեւ ձգել, որպէս թէ Մէճմուա ներկայ Սահմանադրութիւնը տապալել կուզէ՝ նոյն իսկ սահմանադրական գաղափարին ալ գործադրութիւնն անհնար ընելու համար։ Բայց մեք մեր հակառակորդին վրայ այսպիսի մեր քսելչենք ուզեր։ եւ սիրելի է մեզ իր կարծեաց անկեղծութեան վրայ վստահ ըլլալ։ Բայց չենք գիտեր թէ ինչո՞ւ համար ներկայ Սահմանադրութիւնն ալ՝ եթէ գործադրուի Ազգին անօգուտ ըլլայ կամ անոր ներդաշնակութիւնը խանգարէ։ Իրաւ է որ Մէճմուա պատմութեան անունը կը հնչեցընէ եւ իր կարծիքն իրրեւ անոր գիւանէն ելած կը ներկայացընէ, բայց ոչ պատմութենէն օրինակ մը կուտայ եւ ոչ ալ մեր Սահմանադրութեան պակասութիւններն ու Ազգին ճնշասակար կէտերը կը նշանակէ, այլ քանի մը ճարտար խորհրդածութիւններէ հետեւ կը վճռէ թէ՝

« Այս Սահմանադրութեամբ Ազգը բան մը չգործադրեց, չկրնար գործադրել, եւ չպիտի գործադրէ։ »

Այսպէս բացարձակաբար տրուած վճիռ մը երբէք չենք կրնար իրրեւ ճշմարիտ ընդունիլ, եւ խիստ զօրաւոր փաստեր ու պատմական ապացոյցներ ունենք դայն հերքելու համար։

Անհնար է որ մարդկային օրէնք մը բոլորովին կատարեալ ըլլայ, եւ ամենէն քաղաք սկրթեալ ազգաց օրէնքներն ալ դեռ խիստ շատ պակասութիւններ ունին։ Փորձառութեամբ միայն կրնան պակասութիւնները նուազել, եւ օրէնքները կատարելագործիլ։ Օրէնք մը փորձելու համար դայն գործադրել պէտք է, վասն զի մինչեւ որ չգործադրուի՝ ոչ անոր պակասութիւնները կրնան հասկցուիլ եւ ոչ կատարելութիւնները։ Ամենէն կատարեալ օրէնքն ալ՝ եթէ անգործադրելի մնայ՝ ամենէն անպիտան օրինաց հետ գործնական կերպով հաւասար կըլլայ։

Սահմանադրական ազգաց առաջին սրմական Ընդդիմ է։ Երբ՝ Ընդդիմայ պատութիւնը ձեռք առնունք մեր ըսածները հաստատելու համար։ Ընդդիմայ Սահմանադրութիւնն 'ի սկզբանէ անոր շատ մը հանդարտ փոփոխութեանց եւ բարեկարգութեանց ենթակայ եղաւ եւ տակաւին ըլլալու վրայ է։ Բայց առանց շատ հին ժամանակներն երթալու, այս կէս դարուս շրջանին մէջ անգղիական Սահմանադրութիւնը բոլորովին իր հին վիճակէն կերպարանափոխ եղաւ։ Կաթոլիկներուն վրայ դրուած արգելքները վերցան, ժողովրդական քուէարկութեան իրաւունքն ընդարձակող բարեկարգութեան առաջարկութիւնը (Բիֆորմ պիլ) ընդունուեցաւ, տուրքերը թեթեւցան, առեւտրական ազատութիւնը ճանչուեցաւ, արմատաց ներս մտնելուն խիստ օրէնքները վերցան, եւ Բրիկ խորհրդարանի անդամ ըլլալու իրաւունք տրուեցաւ։ Ասոնք միայն քանի մը երեւելի բարեկարգութիւններն են զոր կը յիշենք, բայց Անգղիոյ խորհրդարաններն ամէն նիստի մէջ այնչափ բարեկարգութիւններ ընդունած են եւ կընդունին, որոց համար եթէ հատորներ ալ գրենք բաւական չեն։ Այն իսկ հիմոյ ալ ընտրութեան իրաւունքն ընդհանրացընելու համար եղած ջանքերուն՝ թէ մեք եւ թէ Մէճմուա քանիցս անգամ ընթերցողները ծանօթացուցեր է։

Մենք կը հարցընենք թէ այս ամէն բարեկարգութիւնք ի՞նչ կերպով կըլլան, եթէ ոչ Սահմանադրութեան եւ օրինաց գործադրութեամբ։ Ասիկա ճշմարտութիւն մ'է որ ասիոս պէս կը փայլի։

Գործադրեցի՞նք մենք մեր ազգային Սահմանադրութիւնը, ինչպէս որ հարկ է, — ոչ։ Եւ եթէ չգործադրեցինք՝ որո՞ւ է յանցանքը, մե՞ր թէ Սահմանադրութեան։ Բայց վերն ըսինք որ ամենէն կատարեալ օրէնքն ալ եթէ անգործ մնայ, անպիտան կըլլայ։ ուրեմն յանցանքը մերն է որ Սահմանադրութիւնը պէտք եղածին պէս չենք գործադրեր, եւ Մէճմուա իրաւունք կունենար եթէ ըսէր։

« Այս ընթացիւք Ազգը բան մը չի գործադրեց, չկրնար գործադրեր եւ չպիտի գործադրէ։ »

Ուրեմն մեր ընթացքը փոխելու ենք եւ ոչ Սահմանադրութիւնը։ Ասով ըսել չենք ուզեր թէ Սահմանադրութիւնն անփոփոխ ըլլալու է, ոչ, այլ այն փոփոխութիւնները փորձառութեամբ պիտի ըլլան Սահմանադրութեան վերաքննութեան առթիւ, եւ արդէն վերաքննութեան կարօտ կէտեր ալ նշմարուած կան։ միայն թէ ո՛չ Սահմանադրութիւնը բոլորովին փոխելու հարկ կայ եւ ո՛չ ալ փոփոխութեան կարօտ կէտերը Մէճմուայի ըսածին չափ անմիջական եւ անհրաժեշտ կարեւորութիւն մ'ունին։ Բայց միանգամայն պէտք է որ ազգասէր ոգիները չվհատին, եւ առանց Սահմանադրութիւնը վար գլորելու՝ դայն գործադրելու ջանան։ Այն ատեն փորձառութիւնն աւելի մեծ դասեր կրնայ տալ մեզ՝ քան թէ Մէճմուայի « Սահմանադրական Հշմարտութիւնները » որչափ եւ տաղանդով ալ խմբագրուած ըլլան։ Մեծն Նաբոլէոն ըսած է թէ գործադրուած դեշ օրէնք մը՝ չգործադրուած աղէկ օրէնքէ մը լաւագոյն է։

Նորընտիր Պրօնական եւ Քաղաքական ժողովներն իրենց առաջին նիստն ընելով, հեւեւեալ կերպիւ կազմեցին իրենց գիւանը։

Պրօնական ժողով

Առենապետ։ Գեր։ Աբրահամիս արքեպիսկոպոս։
Առենադպիր։ Գեր։ Խորէն վարդապետ Դալֆայեան։

Քաղաքական ժողով

Առենապետ։ Մեծ։ Սերվիչէն էֆէնտի։
Փոխ » » Սարգիս էֆէնտի Ղարեհեան։
Առենադպիր։ Մեծ։ Յակոբ էֆէնտի Գասպէրեան։
Փոխ » » Յովհաննէս էֆէնտի Պոյաճեան։

Յառաջիկայ ուրբաթ օրն Ընդհանուր ժողով պիտի գումարուի Գալատիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին՝ կախ մնացած ազգային կարեւոր խնդրոյ որոշման համար։

Եգիպտոսի ազգայնոց մէջ այս օրերս ցաւալի անցքեր անցեր են՝ քանի մը հայ երիտասարդաց փողոցներու մէջ կեցցէ պօռալով փոխ-առաջնորդ Գեր։ Մկրտիչ եպիսկոպոսէն դատապարտուելնուն եւ եւ եաքն ալ տեղական իշխանութեան ձեռքը բանտարկուելուն պատճառաւ։

Այս ցաւալի անցքին պատմութեան մէջ ոմանք պակասութիւնը Փոխ-Առաջնորդին վրայ կը ձգեն, ոմանք ալ զայն անպարտ կը հանեն եւ անխիղճ նենգութեան մը զոհ եղած կը ցուցընեն։

Այս վերջին կարդէն է հեւեւեալ նամակը՝ զոր պատուաւոր եւ արժանահաւատ անձն գրած են մեզ։

Աղէքսանդրիա 18 մայիս 1865.
. . . խմբագիր.

Ասկէ յառաջ առիթ ունեցայ մի քանի անդամ ձեր յարգութեանը ազգային ուրախալուրեր հաղորդել. բայց այս անդամ կը պարտաւորիմ տարբեր հակադարձը ընել, զի Հայ ազգին կարծես թէ ճակատագիրն է, որ մի աւետաւոր լուրով դեռ ամրողջապէս չուրախացած՝ տխուր լուրերը վրայ հասնին։

Ասկէ քանի օրի առաջ Դահիրէի մէջ 8—10 երիտասարդներ՝ մէկ քանի խռովարար անձանց յորդորանաց՝ որոնք ազգին մէջ կռիւ յարուցանելու առիթ կը փնտռէին, կելլեն յառաւօտ մինչ ցերեկոյ փողոցները կը պարին « կեցցէ Ազգ, կեցցէ Սահմանադրութիւն, կեցցէ այս, կեցցէ այն ընելով. 'ի վերջոյ Հայոց Առաջնորդարանին առջեւը գալով կեցցէ Մկրտիչ եպիսկոպոս, կեցցէ մեր Սրբազան ընելով օդը կը թնդացընեն 'ի մեծ խայտառակութիւն առաջի օտարազգեաց. բայց գլուխնուն տաքութենէն կը մոռնան կեցցէն մաս մ'ալ Բագոսին հանելու։

Այս անպատեհ եղելութեան վրայ Մը-կըրտիչ եպիսկոպոսին սիրտը չատ վիրաւորելով, կիւրակէ օրը քարոզութեան ժամանակ ոմանց անխոհեմութիւնաստարդաց այս տարժան անցքը մէջ բերելով, եւ մինչեւ ցայսօր Դահիրէի մէջ ազգայնոց կողմէ այսպիսի անպատեհ եղելութիւն մը տեղի ունեցած չլլալը խնայելէն զկնի՝ իր ցաւակցութիւնը եւս կը յայտնէ, եւ կերեւի քիչ մ'ալ խստութեամբ խօսելով (ըստ իմ իրաւունք ունի խստութեամբ խօսելու, քանզի ընդհանրապէս այս քաղաքին գլուխներուն համար չէ մեղմութիւնը), կը խրատէ որ ուրիշ անդամ սէրութեան առջեւ համարում կորսընցընող եւ Ազգին անուան արատ բերող այս օրինակ գործերէ հեռի կենան։

Այս բանիս վերայ յիշեալ դրգռիչ խռովարարները առիթը բարեպատեհ համարելով կը հոլանարեն գործիք եղող երիտասարդները իրենց պատուոյն վրէժխնդիր ըլլալ. անոնք ալ « վայ մեր ըլլածը անպատիւ եւ անարժան գործ մ'էր որ եկեղեցւոյ մէջ մեզ դատապարտց » ըսելով, միւս օրը Առաջնորդարան կերթան եւ կսկծոն սրտերի խօսքերով Մկրտիչ եպիսկոպոսէն իրաւունք փնտռել եւ դատ բանալ. թէ եւ հոն գըտնուող բանիրուն անձէ մը իրենց արժանաւոր պատասխանը առնելով կը ցրուին, որ կը սովրեցընէ իրենց դանդաղիլ առ Սրբազան Պատրիարքն եթէ իրաւունք ունին ու պարզերես են։

Այսու ամենայնիւ. ազդեցեալը եղող ոմանք՝ որ չատ ժամանակէ 'ի վեր կաչխատին զՍրբազանը յանցաւոր հանելով վար առնել իր պաշտօնէն, քանզի իրենց գործին ամենեւին երբէք ձեռք չէր տար նորա անչափէր բնաւորութիւնը. որովհետեւ յորմէ հետէ Մկրտիչ սրբազանը ոտք կոխած է յԵգիպտոս, ալ իրենց հաց չմնաց. որովհետեւ ազգային կալուածոց լաւ զգուշութիւն ընելով իրենց արժանաւոր գնովը վարձել կուզէ, եւ իրենց հաց չմնաց, մինչդեռ առաջները Էօշիւրի նման նոյն կալուածները այս կամ այն վրան առնելով մաս մաս չանովը ուրիշին կը վարձէր. որովհետեւ ազգային եկեղեցական կանոնաւոր տուեալներ կը բռնը-ին, հին հաշիւները կը փնտռուին ու իրենց հաց չմնաց. որովհետեւ երեցփոխանին ազգայնոց մէջ մեր մեծ նուէրները մի օրինակ Նաբոլէոն ոսկի բերելուն պատճառը կը հարցուի, զի իրեն հաց չմնաց, եւ այլն, եւ այլն. եւ որովհետեւ մանաւանդ հանդուցեալ բարեյիշատակ Գալստեան Կարապետ աղայի եւ Էմին Գեաչիֆի կտակները ամենայն անչափ հարստութեամբ գործադրել կուզէ, որ կը-տակաւ ազգին թողուցած են, առաջինը 10 հազար եւ եաքինը հազար քսակի արժողութիւն ունեցող կալուածներ։ Մինչդեռ այս մեր ազգէ կուզին եղծել այս սուրբ կտակները որ ազգին չմնայ, որպէս զի իրենք ալ քիչ չատ եաղլանմիշ ըլլան ինչպէս որ ուրիշ կտակներու ալ ցիրու ցան ըլլալուն պատճառ եղած են, զի ալ հիշ մէկ կողմէ հաց չի մնաց . . . ։

Ահա այս ամէն պատճառաւ այս խըռովութիւնը հանելով հետեւեալ օրը չար խմբին կողմէ Գ. . . Ռ. . . անուն անձը կերթայ եւ ոստիկանութեան մեծարգոյ սեսուէը խաբելով՝ իբր թէ 'ի դիմաց Մկրտիչ եպիսկոպոսին՝ կը դանդատի այս երիտասարդներէն եւ կը խնդրէ, կըսէ, որ այս արիկաները ժամ առաջ բռնելով քանտարկէք եւ սոսկոյ ազատութեանը համար եւ կողմերը եւս վար դնէք։

Նոյն օրը Մկրտիչ եպիսկոպոսը գործի մը համար գլուղը գացած ըլլալով Դահիրէի մէջ անդամ չէր գտնուեր։ Ոստիկանութիւնը այս հրամանը պաշտօնական կարծելով՝ հետամուտ կըլլայ եւ անմիջապէս այս երիտասարդները բռնելով 'ի բանտ կը դնէ եւ այսպէս մի զմիոյ կնի բանտարկելոց թիւը 20—30ի կը հասնի, որոյմէ չատը անմեղ՝ եւ միամտութեամբ որս եղած անձինք։

Իրաց այս ցաւալի վիճակը երթալով կը մեծնայ եւ ամէն օր Առաջնորդարան կը գիմէ եպիսկոպոսէն գանդատելու համար, եւ եպիսկոպոսը հոն չգտնելով՝ վարեմի պաշտօնեայ զբարեկրօն Միքայէլ վարդապետը կը բռնեն, վրան կը յարձակին, կը նեղեն, կը հրմշակեն, կը խայտառակեն եւ կարդելուն եկեղեցի մտնել։

Այս միջոցիս Մկրտիչ եպիսկոպոսի կողմէ գացող վերոյիշեալ կնոջ գանդատիչը՝ տեսնելով լարած գարանին բարկացող երեսը, դարձեալ 'ի գիմաց բացակայ փոխ-առաջնորդին կերթայ առ ոստիկանութիւնն, եւ եպիսկոպոսը կը խնդրէ, կըսէ, որ այլ այս բանտարկելոց ազատութիւն տաք. եւ այսպէս կարձակուին։

Լուր առնելով Մկրտիչ սրբազանը, այլ յայլմէ եղած կարելի եղածին չափ չուտով կիջնէ քաղաքը։ Երեւակայեցէք անդամ մի, արձակելոց զլուխը տաքցած, ժողովուրդը տակն ու վրայ եղած, ինչեր չըլլար, կոյր զկուրայն բան մ' է որ կեսի առանց իրարու միտք հասկնալու կամ հասկնալ ուզելու, խուռն բազմութիւն մը կը խնդրէ Առաջնորդարան, հոն կ'ասիպին Սրբազանը

դրել իր հրաժարականը առ կառավարութիւնն, բռնութեամբ կանուն Ազգին կնիքը ձեռքէն, կը յափշտակեն բանալիները զրպանէն եւ կը պաշարեն փոխանակ-դիմառնը, որպէս զի չկարողանայ դուրս ելլել եւ յայտնել իր վիճակը առ Մեծ փոխարքայն։

Այս միջոցիս Ծերունի Գարբիէլ սրբազանը Սբ.Մելքիի քունը կը քնանայ եւ ամենեւին բան չգիտնալ կը ձեւացնէ։ . . . բայց ընթերցող դու, այս ամենը պատմելով անչուշտ իմացար թէ ինչ տեսակ անխիղճ վերիժառու եւ անարեւոյթ մատ մը կը խաղայր այս բանիս մէջ։

Մի եւ նոյն օրը Խիոյն հին ժողովը կը լուծեն, եւ ըստ քանի իւրեանց Ղ հոգի թաղական անդամ ընտրելով իրենց առենապետ եւ փոխանորդ կը կարգեն Ազարիա Պետրոսեան անուն անձնաւոր։ արդարեւ անձը որ՝ի բաց թողով մինչ ցարդ Ազգին հասուցած բաղմաղումար վնասները, թողով այժմէն Ազգին մատուկին 80 հազարի չափ պարտքը չտալը, այլ եւ աղդային կալուածներէն՝ տարեկանը 500 լիրա արժողութիւն ունեցող մեծ վէքեալէ (խան) մը անիրաւաբար 10 տարուան համար՝ տարեկանը 130 լիրայի վարձու բռնած է, ծերունի Գարբիէլ սրբազանին օրով, եւ աղդին պետեղող Պ. Մ . . . Ր . . . ի հաճութեամբ, խաբելով զԳարբիէլ սրբազանը եւ զմեզ ձեռքէն տանելով, ինչպէս որինքնալ իր դիտութեամբ եւ կամաք՝ Ղեղամ ելլալը կը խոստովանի ցարդ։ Այս պատմածներովս ազէկիկը հասկցուի թէ ինչ բանի համար կուզեն ասոնք ազգին զեկը դարձեալ ձեռքերնին առնուլ, զի այս պաշտօնի խենդ անձինք՝ բեռի դալու ըլլայ՝ թռչուն կելլան, իսկ ուտելու գայնէ՝ ամենքնին ալ ուղտ։

Բայց արդեօք չպիտի՞ կարմրին եւ չպիտի՞ ամաչեն երբ աւետելու ելլամ սիրելի ազգայնոցս թէ այս կոկողալի անձինք ինչ ասիճան խայտառակութեամբ մէկիկ մէկիկ պարտաւորեցան կորդալուս եւ դառնալ եւ ամօթնուն դեռնին՝ի վայրնայիլ։

Ներին վեհմութիւն Նուսպար փաշան՝ որ այս միջոցիս Ազգ քանդրիա կը գտնուէր, այս ցաւալի անցքերը լսելուն, առաջին առթիւ փութաց յեղիպտոս ելլել խաղաղութիւնը հաստատելու եւ անառօթները ամրցնելու համար։

Գեր. Մկրտիչ եպիսկոպոսը անմիջապէս կը դիմէ առ Ներին վեհմութիւնն եւ արտասուալից աչօք կը ցուցնէ իր սրտին վէրքերը։ իսկ Ղ.սեմ. փաշան՝ որուն ազգասիրութիւնը եւ արդարասիրութիւնը յայտնի, ամենունէ կ'սիրի։ ղՍրբազանը եւ կը խոստանայ առաջքը առնուլ ամենայն չարեաց։

Ներին վեհմութիւն բարձրապատիւ Փոխարքային լսելով այս ամենը, անմիջապէս պաշտօնական կերպիւ իր ցաւակցութիւնը յայտնելով՝ ոստիկանութեան տեսուչը կը զրկէ առ Սրբազանն ապահովցնելով միանգամայն թէ ամեն պարագայի մէջ պատրաստ պաշտպանել իր պատիւը։ «Ասացէք իրեն, կըսէ, թէ Ես ինքս անդամ չեմ կրնար խնայել իր հրաժարականը քանի որ իր հոս գալը ընդհանուր Կ. Պոլսոյ Պատրիարքի որոշմամբ եւ բարձրագոյն հրովարտակաւ է։ եւ ինչպէս որ Այն փոխանորդ կարգեց զինքն, Այն միայն կրնայ առնուլ այս պաշտօնը իր վրայէն, եւ ոչ ոք ունի իշխանութիւն իրմէ ուղել իր հրաժարականը։ եւ թէ ընելիք ունեցողը կրնայ ուղղակի հոն դիմել (առ Պատրիարքն)։ Եւ մանաւորապէս այս բանիս համար լրտեսներ եւ զանազան դրուեցան բռնելու համար այն խռովարարները որ դարձեալ առիթ կուտան այսպիսի անօրինակ խայտառակութեան մը։

Ահա . . . խմբագիր, այս կերպ կը վերջանայ խռովութիւնը որ կաղաչեմ չնորհք ընէք ձեր առաջին թուով հրատարակել, որպէս զի ազգային Վարչութիւնը եղելութիւնը իսկապէս իմանայ, ու յանցաւորաց չար նպատակին առաջքն առնելու համար ժամ յառաջ պէտք եղած մտօրէնութիւնն ընէ, որուն առանց արդելքի գործադրելուն ապահով եմք։ բարձրապատիւ Փոխարքային առ Ազգ մեր զանազան առիթներու մէջ ցուցուցած բարեխիղճ պաշտպանութեան նշանները տեսնելով։ խռովարարներուն՝ պատասխին ինչ ըլլալը կրկնելու հարկաւորութիւն չկայ։ քանզի արդէն իմացաք թէ այդ նպատակնէ՝ 1. երկու կտակները սուրիլ ու յօդուտ ազգին ձգուած տան կամ տաներու հաղար քսակ արժողութեամբ կալուածները մանաւոր օգտի ծառայեցնել։ 2. փոխ-առաջնորդին հաստատած կանոնաւոր եւ անչահասէր տումարակալութիւնը հին վիճակին դարձնել։ 3. ազգին պահանջած իրաւունքները՝ որ քանի մը ներկայ եւ բացակայ հարուստներու ձեռքը մնացած են՝ փնտռել չտալ։ 4. Գայտանեան դպրոցը ցրուել։ 5. Նորահաստատ Արմաւենին ցամքեցընել։ միով բանիւ ազգօգուտ գործերը խափանել եւ հին ընթացքով իրենց անձնական շահերու ազդեցութեան առ Ազգ մեր զանազան առիթներու մէջ ցուցուցած բարեխիղճ պաշտպանութեան նշանները տեսնելով։ խռովարարներուն՝ պատասխին ինչ ըլլալը կրկնելու հարկաւորութիւն չկայ։ քանզի արդէն իմացաք թէ այդ նպատակնէ՝ 1. երկու կտակները սուրիլ ու յօդուտ ազգին ձգուած տան կամ տաներու հաղար քսակ արժողութեամբ կալուածները մանաւոր օգտի ծառայեցնել։ 2. փոխ-առաջնորդին հաստատած կանոնաւոր եւ անչահասէր տումարակալութիւնը հին վիճակին դարձնել։ 3. ազգին պահանջած իրաւունքները՝ որ քանի մը ներկայ եւ բացակայ հարուստներու ձեռքը մնացած են՝ փնտռել չտալ։ 4. Գայտանեան դպրոցը ցրուել։ 5. Նորահաստատ Արմաւենին ցամքեցընել։ միով բանիւ ազգօգուտ գործերը խափանել եւ հին ընթացքով իրենց անձնական շահերու ազդեցութեան

Մնամք ասն՝

* * *

Մարաշաղաքիս անդրկովկասեան Լէվենդ Հէրբէր լրագրին վերջին թիւերուն մէջ Տաճկաստանի Հայոց վրայ չորս յօդուած հրատարակուած է, զորս Խուռնեան ալ թարգմանեց, եւ որոց մէջ թէեւ քանի մը ստուգութիւններ կը գտնուին՝ բայց մեր Ազգին վրայ սակրկութիւն չունցող օտարական մ'այն՝ յոդուածները կարդալով բոլորովին նը-պատաւոր գաղափար մը չկրնար ունենալ մեր վրայ։ Բայց Լէվենթ Հերբերի յօդուածները կարծենք տակաւին վերջացած չեն, ուստի անոնց վրայ մեր ընելիք խորհրդածութիւնները սպասեմ ժամանակի կը թողունք։ Թէպէտ գիտենք որ մեր դիտելիքներն անգլիական լրագրին ընթերցողաց համար անօգուտ են, բայց որովհետեւ այն պատմական եւ կրօնական տեղեկութիւնները դրսոյ կամ ներշնչողը հարկաւ հայերէն լեզու են ծանօթութիւն ունի, ուստի մեք ալ մեր խորհրդածութիւնները բնականաբար անոր պիտի ուղղենք։ յուսալով որ արդարասիրութիւնը զենքը կը պարտաւորէ գտնենք ու շարդութեան առնելու, թէեւ իրեն դէմ գրողն հայ լրագիր մ'ըլլայ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս աւստրիական դեսպան Պ. սեմ. Խրօքէշ Օսմէն սեպուհն եւ ուսաց դեսպան Պ. սեմ. Ինդաթիէվ զօրապետը երկուշաբթի օրը օգտատիրաւ Ինքնակալին ներկայանալու պատիւ ունեցան Պէ յէրպէ մի կայսերական պալատը։

—Խրօքանի խանին կոչմանէ նոր դեսպան մ'ալ եկաւ մայրաքաղաքս անցեալ ուրբաթ օր, իր վերհասկեցէն ձեռնոյգիր նամակ մը եւ խիստ ճոխ ընծայներ բերելով Օդոստատիրաւ Ինքնակալին։

—Սիկամիդիայէն գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ ժամանակէ մը'ի վեր գաւառին մէջ ապատակութիւն ընող Լէֆթեր անուն աւազակապետն ու ընկերները բռնելու համար՝ խումբ մը կայսերական զօրք գացեր է մայրաքաղաքէս, որպէս զի լերանց կիրճերն ու ճանբաները բռնելով, յիշեալ յիլուզակները գիւրութեամբ ձեռք ձգեն։

—Ընդեալ երկուշաբթի օրը Օտտ Ֆէլլօ ընկերութեան անդամներն անէզն սկան շոգենաւով մը Պոսփորի նեղցին մէջ պարսած ժամանակ, ճանապարհորդներէն մէկը՝ որ մեքենադործ էր, գիպուածով մեքենաներուն մէջ մնկաւ և մարմինը երեք կտոր եղաւ։

—Լէվենթ Հերբէր լրագիրը Մէսինէէն գրուած նամակներէ առնելով կը ծանուցանէ թէ յիշեալ քաղաքին և Մէրկէի մէջ Թիֆօի և քոլէռայի նման հանճարակ հիւանդութիւն մը երեւան եկնելով՝ մեծ կոտորած ըրեր է ժողովրդեան մէջ։ Գուրպան-Պայրամ մեծ առջի օրը բազմաթիւ ուխտաւորներ մեռեր են յիշեալ զարհուրելի հիւանդութենէն, և թէպէտ եաբը քիչ մը մեղմացեր է, այսու ամենայնիւ դարձեալ շատ մարդ կը մեռնի եղեր։ 500 պարսկի ուխտաւոր մեռեր են։ Շէրիֆ Աղասուլտան փաշան Թոպիճի փաշեր է, և ընդհանուր կառավարիչ Պէճի փաշան ալ իր մէկ մանչ և մէկ ալ աղջիկ զաւակը կորսնցընելէ ետեւ, ինքն ալ վտանգաւոր կերպով հիւանդացեր է։

—Զէյթիրի Խուսէ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Մարոգի մէջ նոր ապստամբութիւն մը ծագեր է, և կայսրն ալ իր զօրաց գլուխն անցեր է ապըստամբաց դէմ կռուելու համար։

—Դանուբեան իշխանութեանց կառավարութիւնն Աստրիոյ հետ գաշնադրութիւն մ'ըրած ըլլալով երկու կողմանէ գենուորական դասալքները ետ տալու համար, Ռուսիոյ սերուբիւնն ալ Խուզա իշխանէն պահանջեր է որ Լեհացի պատսպարեալներն իր ձեռքը յանձնէ, պատճառ բռնելով թէ կրնան Մոլտո-Վլաքիոյ ֆասակայ ըլլալ։ Սակայն թէ Խուզա իշխանն այս պահանջման զիջանելու հակամիտութիւն ունի եղեր։

ՊԱՏԺԱԿԱՆ
ՕՐԹՆԱԳԻՐՔ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԻՐՈՒԹԵԱՆ
(Շարունակութիւն)
ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ
ՄԱՂԵԱՒՈՐԱՅ ԴԷՄ ԳՈՂՈՒԱԾ ՈՒՆԻՐԳ ԵՒ ՑԱՆՑԱՆՔ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ՊԱՏԻԺՔ։
ԳԼՈՒԽ Ա.
Մաքդասպանութիւն, վիրաւորութիւն, հարուած, սպառնալիք.

30Դ. 168. Մարդասպանութիւնն է

Տես թիւ 693։

անձ մը մեռցընել՝ զէնքով, թոյնով կամ ուրիշ որ և է կերպիւ։

30Դ. 169. Կանխամտածութեամբ մարդասպանութիւնն է՝ ոճիրը գործելէն առաջ կանխաւ միտքը դրած ըլլալը։

30Դ. 170. Մարդասպանութիւն՝ ընող անձ մը՝ երբոր կանխամտածութեամբ ըրած ըլլալն օրինաւորապէս հաստատուի, օրինաց համեմատ մահուան կը դատապարտուի։

30Դ. 171. Օրինաց վճիռները չը-կրնալով անհատական իրաւունքը խլուիանել, սպանելուն ժառանգները՝ եթէ կան՝ իրենց անհատական իրաւանց դատը կրնան Հ. երեսի՝ օրինաց համեմատ վարել։

30Դ. 172. Եթէ մարդասպանի մը կեանքը շնորհուելով՝ արեան փոխարէն արեամբ կամ մահուամբ պատժուելէ ազատի, մշանջենաւոր կամ տասնվեց տարիէն պակաս չըլլալու՝ պայմանաժամանակեայ շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 173. Մահուան պատիժ կը վճռուի ըստ օրինաց այն անձն՝ դէմ, որը չարագործութիւնն իրենց արհեստ ըրած, կամ իրենց անցեալ վարքովն այնպէս ճանչուած ըլլալով, մեծ ոճիր մը գործելու համար տանջանք կամ անթութիւն՝ի գործ դնեն այլոց վրայ։

30Դ. 174. Ով որ առանց կանխամտածութեան մարդ մ'սպանէ, տասնեւհինգ տարի շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։ Սակայն եթէ մարդասպանութեան հետ՝ կամ՝ առաջ և կամ վերջը ուրիշ ոճիր մ'ալ գործած ըլլայ, կամ ըրած սպանութիւնն ուրիշ չարութիւն մը գործելու դիտաւորութենէ պատճառեալ ըլլայ, մահուամբ կը պատժուի։

30Դ. 175. Ով որ մարդասպանի մը օժանդակութիւն կամ օգնականութիւն ընէ, ժամանակեայ շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 176. Ով որ սպանեալ մարդու մը մարմինը թաքուցանէ, կամ ձեռնհաս իշխանութեանց չհմայցընելով և քննութիւն ըլլալէ առաջ թաղէ, մէկ ամսէն մէկ տարի բանտարկութեամբ և մէկէն հինգ մեծիմիտ ոսկի տուգանքով կը պատժուի։ Իսկ եթէ սպանութեան ոճիրին ալ գործակցութիւն ըրած ըլլայ, անոր պատիժն ալ պատ կը կրէ։

30Դ. 177. Ով որ մարդ մը վիրաւորելով կամ զարնելով՝ զայն խեղանդամ ընէ, կամ անոր մէկ անդամին կորուելուն կամ անպիտանանալուն պատճառ ըլլայ, ՝ի գրամանին համար պէտք եղած ծախքն և օրինաք վճռուած արեան գինն հատուցանելու դատապարտելէ զատ՝ երեք տարի շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։ Իսկ եթէ կանխամտածութեամբ ըրած ըլլալը հաստատուի, մինչև տասն տարի շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 178. Ով որ մարդ մը քսան օրէն աւելի հիւանդացընելու կամ գործէն ետ ձգելու կերպով ծեծէ կամ վիրաւորէ, վեց ամսէն երկու տարի բանտարկութեամբ կը պատժուի, և միանգամայն անոր դարմանին ծախքն ու աւուրքեքը կամ առողջ եղած ժամանակ ընելիք վաստակին փոխարէնն ալ վճարելու կը դատապարտուի։ Իսկ եթէ կանխամտածութեամբ ըրած ըլլալը հաստատուի, երեք ամսէն երեք տարի բանտարկութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 179. Երբոր վիրաւորը կամ հարուածը նախընթաց յօդուածին մէջ յիշուած ծանրութիւնը չունենայ, յանցաւորը մէկ շաբաթէն մէկ տարի բանտարկութեամբ կը պատժուի, կամ մէկէն հինգ Մեծիմիտ ոսկի վիրաւորեալին հատուցում վճարելու կը դատապարտուի։ Այս երկու պատիժն ալ միգամայն կրնան վճռուիլ։ Իսկ եթէ կանխամտածութեամբ ըրած ըլլալը հաստատուի, մինչև տասն տարի շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 180. Եթէ հաստատուի որ արբուած վէրքը կամ հարուածները մեռցընելու նպատակաւ էին, և յանցաւորին կամքէն կամ կարողութենէն դուրս պարագաներ ալ նպատակին արգելք եղած են, վէրքը կամ հարուածին նշանները թէ՛ ծանր ըլլան և թէ՛ թեթեւ, յանցաւորը՝ նախընթաց երեք յօդուածոց արատադրութեանց հետեւմամբ՝ վերջին կամ հարուածոց տարբերութեան համեմատ՝ վերջուն ուելիք հատուցում մը կամ գարմանի ծախքն ու արեան գինը վճարելու դատապարտուելէ զատ՝ տարեկան ծանր ամանակեայ շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 181. Եթէ ապտանելու, վիրաւորելու կամ զարնելու ոճիրներն ու յանցանքներն ապստամբութեամբ և ապարատութեամբ կատարուին, այս ոճիրներն ու յանցանքները գործող անձինք ըստ օրինաց կը պատժուին։ բայց ապստամբութեան ու ապարատութեան թելադրիչներն ու գրդռիչներն ալ անձամբ կատարողներուն պէս նոյն պատիժները կը կրեն։ Սակայն, արեան փոխարէն արեան պատիժը Հ. երիին՝ վճռոյն համեմատ կը գործադրի։

30Դ. 182. Ով որ դիպուածով մարդ մ'սպանէ, կամ յանամտիկ պատճառբրայ, մեռնողին ժառանգներուն ըստ Հ. երիի օրինաց հարկ եղած հատուցում մը ընելէ ետեւ, եթէ սպանութիւնն անգգուշութեամբ կամ հատատաեալ կանոնաց անուշադրութեամբ գործած ըլլայ, վեց ամսէն երկու տարի բանտարկութեամբ ալ կը պատժուի։

30Դ. 183. Ով որ դիպուածով մարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, կամ յանամտիկ վէրք կամ ուռեցք պատճառէ, գարմանի և անգործութեան ծախքը վճարելու կը դատապարտուի։ Իսկ եթէ այն հարուածը կամ վէրքն անգամատութիւն կամ խեղութիւն պատճառէ, ըստ Հ. երիի օրինաց արեան գինն ալ վճարելու կը դատապարտուի։ Իսկ եթէ այն վէրքը կամ հարուածն անգգուշութեամբ կամ հատատաեալ կանոնաց անուշադրութեամբ առած ըլլայ, մէկ շաբաթէն երկու ամիս բանտարկութեամբ ալ կը պատժուի։

30Դ. 184. Եթէ մարդասպանութիւնն իր կամքը բռնութեամբ կատարել տալու կարող մեծաւորի մը հրամանաւ գործուի, այն մեծաւորը կը պատժուի իբրև մարդասպան։

« Իր կամքը բռնութեամբ կատարել տալու կարող ըսելով՝ այն մարդը կը հասկցուի, որ իր հրամանը կատարել չուզող կինայ մեռցընել։ Այս պարագայէն դուրս, եթէ սովորական մարդեալ մը իր մեծաւորին այս տեսակ հրամանը կատարէ, չկրնար արդարանալ և իբրև մարդասպան կը պատժուի։ իսկ մեծաւորը՝ որ առանց իր կամքը բռնութեամբ կատարել տալու կարողութեան՝ այն ըստանձնութիւնն ընելու հրաման բրած է, ժամանակեայ շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 185. Եթէ մէկը՝ բռնութեամբ իր կամքը կատարել տալու կարող մեծաւորի մը հրամանաւ մարդ ծեծէ կամ վիրաւորէ, հեղինակին դէմ վերը վճռուած պատիժները մեծաւորը կը կրէ՝ գործածուած բռնութեանց ծանրութեանը համեմատ։ Իսկ եթէ հրամանը ընող մեծաւորն իր կամքը բռնութեամբ կատարել կարող տալու մարդ չէ, պատիժ չրլլուն զարնողը կամ վիրաւորողը կը կրէ, և հրամանը ընող մեծաւորն ալ մէկ շաբաթէն մէկ տարի բանտարկութեամբ կը պատժուի։

Սակայն եթէ բռնութիւն կրող անձին անդամատութիւնկամ խեղութիւն պատճառի, հրամանը ընող մեծաւորն անպատճառ ժամանակեայ շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի։

30Դ. 186. Այն անձը՝ որ իր կեանքը ազատելու կամ իր պատուոյն ու հանգստութեանը դէմ գործուելիք նախատինք մը ազատելու համար ինքզինք պաշտպանելով մարդ մեռցընէ կամ վիրաւորէ՝ պատժոյ ենթակայ չըլլար։

30Դ. 187. Նմանապէս եթէ մէկը գիշերանց սանդուղ դնելով մէկուն տունը կամ խանութը և կամ սենեակը մտնել ուզած ժամանակ, կամ բանալով գողցուած տեղը բանալու աշխատած ժամանակ, և կամ բնակեալ տան մը կամ անոր յարակից մէկ շէնքին պատը ծակած կամ դուռը կոտրած ժամանակ՝ զայն վանելու համար սպանութիւն կամ վիրաւորութիւն գործուի, պատժոյ ենթակայ չըլլար։

Եթէ այս գործքը ցերեկ ժամանակ պատահի, սպանութիւնը վիրաւորութիւնը կամ հարուածը թեւեւ չկրնար բոլորովին պատժէ ազատ մնալ, բայց գործողը արդարանալի հանգուելով

190Դ. յօդուածին համեմատ կը գտնուի։

30Դ. 188. Այն մարդը՝ որ իր կինը կամ իր ընտանեաց վերաբերեալ կիներէն մէկն ուրիշի մը հետ շնութեան յանցանքի մէջ բռնելով երկուքը՝ մէկէն սպաննէ, պատժէ ազատ կը մնայ։

30Դ. 189. Սպանութիւնն՝ ինչպէս նաեւ վերը և հարուած նմանապէս արդարանալի են՝ եթէ նմանօրինակ գործերով գրգռեալ ըլլան։ Սակայն ըստ արդամ ոստիկանութեան գործակալներուն կամ պաշտօնեաներուն համար բացառութիւն կայ, որ իրենց պաշտօնին կատարմանը մէջ գործած սպանութեանց, վիրաւորութեանց և հարուածոց համար բնաւ պատասխանատու չեն՝ երբոր իրենց պաշտօնին յատուկ եղած կանոնաց համեմատ վարուած ըլլան, ուստի ով որ անոնց դէմ գնելով՝ փոխարէն ընէ, չկրնար արդարանալ։

30Դ. 190. Սպանութիւն ընող, վիրաւորող կամ զարնող անձինք՝ եթէ արդարանալի պատճառներ ունենալնին ապացուցուի, երեք ամսէն երեք տարի բանտարկութեամբ կը պատժուին, և սակէց զատ՝ գործին ծանրութեան համեմատ հինգէն տասն տարի ոստիկանութեան հսկողութեանը ներքեւ կը դրուին։

30Դ. 191. Ով որ իրեն սատակ տալու կամ իր նշանակած տեղը սատակ կամ ուրիշ որ և է բան մը զրկելու կամ որ և է պայման մը կատարել տալու համար, անանուն կամ ստորագրեալ, կնիքեալ կամ անկնիք նամակաւ և կամ ուրիշ մարդու բերնով մէկու մը տալնալիք ընէ, և այն սպառնացած չարիքը սոյն օրինաց համեմատ մահուամբ կամ մանջենաւոր շղթայակապ աշխատութեամբ պատժելի ոճիր մ'ըլլայ։ ժամանակեայ շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի՝ թէ և սպառնալիքն՝ի գործ դրուած չըլլայ։ Իսկ եթէ սպառնացած չարիքը սոյն օրինաց համեմատ մահուամբ կամ մանջենաւոր շղթայակապ աշխատութեամբ պատժելի ոճիր մ'ըլլայ։ ժամանակեայ շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուի՝ թէ և սպառնալիքն՝ի գործ դրուած չըլլայ։ Իսկ եթէ սպառնացած չարիքը վերոյիշեալ պատիժներէն թեթեւ պատժոյ ենթակայ ըլլալիք յանցանք մ'ըլլայ, յանցաւորը թէ և սպառնալիքն՝ի գործ դրած չըլլայ, մէկէն երեք տարի բանտարկութեամբ և երեքէն քսան մէգիտիէ ոսկի տուգանքով կը պատժուի։

ՄԷՋՈՒԹԵՋԱՅԻՆ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Կըսեն թէ կիրքերը մանց աչքը կը կուրցընեն, բայց կրնանք ըսել նաեւ թէ երբեմն ալ մարդս սարսափելի կերպով կը կատղեցընեն։ Սրոյ ամենէն գազանականը վրէժխնդրութիւնն է, և երբ մէկը վրէժխնդրութեան կատաղութեամբը կը բռնուի, ալ անոր համար նոյնիսկ բան մը չկայ ուշնարհիս երեսը։ Խղճին ձայնը կը խղդէ, օրէնքը կարհամարհէ, ընկերութիւնը վատութիւն կը համարի, իրեն համար աշխարհ խաւ արարչին մէջով մը կը ծածկուի, և միայն վրէժխնդրութիւն, վրէժխնդրութիւն, կը պոռայ։

Երբ գեռ երկու շաբաթ առաջ Սահմանադրութեան տարեդարձի առթիւ ցաւոք սրտի ամեն ազգասիրաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեինք Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին խեղճութեան վրայ, երբէք չէինք կրնար յուսալ թէ այս մարդասիրական յորդորին համար Մասիս իր անիրաւ հակառակորդաց կատաղի վրէժխնդրութեանը ենթակայ պիտի ըլլայ, կամ թէ պիտի գտնուի Հայոց մէջ ալ այնպիսի ցած վրէժխնդրութիւն մ'ընելու խոնարհող անձինք, որոց նմանները Եւրոպական քաղաքակրթութեան ամենէն ստորին կարգերուն մէջ կրնան գտնուիլ։

Այս տեսակ անձինք էին որք Մէջին դարուց մէջ յանուն սրբազան կրօնի խաչակիրներ կը բարձրացընէին իրենց մէջ տարբեր գաւանութեան մը հետեւողները կենդանւոյն այրելու համար։ Այս տեսակ անձինք էին՝ որոց կրօնական կամ քաղաքական մոլեռանդութիւնն արեանց հեղեղներով անգամ չէ յագեր, և որոցմէ հալածուեր եւ տապանդը արդարութիւնն ու իրաւունքը։ Այս տեսակ անձինք էին՝ որք իրենց սեփականել կուզէին ամեն արդարութիւնները, և իրենց ժամանակակիցներուն ալ այնպէս ճանչել կուտային զիրենք։ բայց պիտամութիւնն անոնց յիշատակը մշտընջենան նախատանօք գրոշմեց։

Եթէ յանուն կրօնից ահեղագոյն բռնութիւններ կրցան գործադրուիլ, զարմանք էր որ յանուն ազատութեան ալ գործադրուէին։ Խանանք Եւրոպայի արդեան պատմութիւնը և կը

տ՝անենք թէ ինչ՝ չեն եղած յանուն ապառաջութեան, և որչա՛փ նոգիալի գործեր չեն կատարուած յանուն ժողովրդասիրութեան։

Բայց գոյնք այս տեսակ տեսարանը, և աչքերիս դարձուցինք Հիւսիսային–Իսկէնդէրի դաշտին վրայ որ անցեալ կիր սկի օրն ամենապժգալի գործի մը տեսարան եղաւ։ ամենապժգալի կըսենք, վասն զի նոյն իսկ անոր բուն հեղինակներն անգամ իրենք հեռու կենալով՝ գահիճ մը յառաջ քշեր էին։ Համբարձումեան Հիլմէ՝ Հեան ինքնակոչ Հայկունին(1)՝ եղեր, իր շնորհաբուղխ բերանը բացեր և Մասիսը գատապարտելով այրեր (2) է իբրև գանձապահ Մոմ՝ Հեանի գողութեան պաշտպան և Սահմանադրութեան տարեդարձին թշնամի (3)։ Սակայն մեք գոհ ենք որ այնպիսի գահիճ մ՝ունեցանք, և Մեղուն ալ այնպիսի ջատագովի մը ձեռքը վասարկեցաւ այն վատքը՝ որ իր ճակտին վրայ անեղծանելի կերպով կը գրոշմուի Մասիսի թերթին այրած փոշիներովը՝ 'ի մշանջեան նախատի՛նս իրեն և համամիտներուն։ Այո՛, գոհ ենք որ այսօր աշխարհ ամենայն համոզուեցաւ թէ մեր և Մեղուի ու անոր գահճին և անոց համամտաներուն մէջ անանցանելի վիհ մը կայ, վիհ մը որ մեր և անոց մէջ եղած անհուն անջրպետը ողջ-միտ հասարակութեան առջև կը պարզէ։ Գոհ ենք որ Մասիսի խարոյկը ղուտ և անրիծ կը հանէ զենքն իր իրաւանց մէջ, և իր մոխրովն ու ածխովը կը ծածկէ իր թշնամեաց լքեալ երեսը։ Մասիս պարծանք կը համարի իրեն այսպիսի խարոյկ մը։

(1) Այս անձը Զայն ըսուած հռչակաւոր թերթին խմբագիրն է, որուն եւ նմանեցն համար ազգիս երեւելի գրիչներէն մէկն ամենափոքր վսեմ իրաւացի կերպով ըսած է. «Զմնաց բան մը որ հասարակաց յարգանացն ու ակնածութեանը ենթակայ «ըլլայ. չմնաց բան մը որ սրբազան ըլլայ «հանրութեան համար եւ զոր այդ անպատկառ գրիչներն իրենց յախուռն յարձակմանցը ենթակայ չընեին։ Անհատական պատիւ, ազգային եւ ընտանեկան «պատկառանք, ամենէն աղնուական ըղգացումներն՝ ինչպէս նաեւ ամենէն վսեմ սկզբունքներն առաթուր կոխեցին. «ամեն կողմ տարածեցին սրբապիղծ ձեռքերնին, ու իրենց ամբարտաւանութեան «ալիքը եւաւ ոզողեց նաեւ զեկեղեցւոյ «բեմն ու հասարակաց երկրպագելի սուրբ «Սեղանը։ Եւ վերջապէս իրենցմէ մէկը, «ամեն տեսակ պղծութեանց մէջ իր գրիչը թաթխելէն ետքը, Ռընանի գիրքը «թարգմանելու եւաւ»։ (Նամակ Մեծ. Օտեան Դ. էֆէնտիի, տես Մասիս թիւ 660)։ Այս անձը անցեալ տարի Մեղուի գործակալն ու օժանդակն էր։

(2) Սահմանադրութեան տարեդարձն այսպէս պղծող Մեղուն եւ իր գահիճը կը մոռանե՞ն արդեօք թէ ըստ օրինաց ինչ հեռուանք կրնայ ունենալ վարչական մը, լրագրի մը կամ որ եւ է անհատի մը դէմ լսողութիւն մը գրգռելու համար վատահամբաւիչ յօդուածներ պարունակող թերթ մը ձրի բաժնել, եւ լրագիր մը հրապարակաւ այրել, մինչդեռ կայսերական օրէնքները միայն կրնան լրագիր մը պատժել եթէ յանցաւոր գտնուի։

(3) Այս գիւցազնական գործը կատարելէ եաեւ, Պ. Ճիլմէճեան Մեղուն համբուրելով օդը բարձրացուցեր է իբրեւ միակ ազգասէր ազատամիտ եւ անկողմնակալ թերթ մը, եւ ետքն ալ մեծապատիւ Սերվիչէն էֆէնտիին անունը բերանն առնելով խել մը բարբանջանք ալ անոր դէմ ժայթքեր է։

Բայց նայինք թէ ի՞նչ էին այս կատաղի վրէժխնդրութեան շարժառիթները, զորս մեր հակառակորդք՝ վեճաբանութեան ասպարէզին՝ յայտնի թշնամութեան ասպարէզը փոխադրելին, ոտքի տակ առնելով կարծեաց ազատութեան սրբազան սկզբունքը։ Այս շարժառիթներուն վրայ քանի մը խորհրդածութիւններ ունինք ընելիք, ոչ թէ մեր հակառակորդաց նկատմամբ, որոց անիրաւութիւնը պատասխանուց անգամ անարժան կընէ զլրենք, այլ ողջամիտ հասարակութեան առջև իրենց դիրքերը վերջնական կերպով մ՝ալ պարզելու համար։

ՄԱՍԻՍԻ ԴԷՄ ԵՂԱԾ ԲՈՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ՇԱՐԺԱՌԻԹՆԵՐԸ

Երկու շարժառիթ ունեցեր են մեր հակառակորդք իրենց խժդժական կիրքը յագեցնելու համար։ Նախ՝ կեղծրոնական գանձապահի խնդրոյն վրայ Մասիսի բռնած անկողմնակալ դիրքը։ Երկրորդ՝ Սահմանադրութեան տարեդարձի առթիւ Մասիսի գրած մէկ բարեգործական առաջարկութիւնը։ Ուստի տասնց վրայ զատ զատ խօսինք։

Կեղծրոնական գանձապահի խնդիրն արդէն լուծուած է, և մեր նախընթաց յօդուածով գրածներնէս աւելի բան մը չունինք ըսելիք։ Մեղուն եթէ հարիւր բառ որ թերթեր ալ մրաբ այս խնդրոյն վրայ, իր բոլոր գրածներն ամենեին արժէք մը չունին և չեն կրնար ունենալ, ուստի մեր կողմանէ դարձեալ այն անհիմն աւարկութեանց հերքմանը պարապիլ բոլորովին անաեղի կըլլայ։ մեր նպատակն էր միայն գործին գատաստանական նկարագիրը տալ, մեր ընթերցողաց, և ամենեին մեզի չվերաբերիր այս խնդրոյն վրայ անվերջանալի վիճաբանութեանց մէջ մտնել Մեղուի հետ 'ի ձանձրոյթ և 'ի զզուանս ընթերցողաց։ Խնդիրն արդէն ելեր անդամ քննուելով դատաստանական միջոցաւ լուծուեր, և պաշտօնական ծանուցմամբ Գ. Պէկեանի ամբաստանութեանց անհիմն ելնելը հրատարակուեր է, և Մասիս ալ այս խնդրոյն վրայ իր բոլոր գրածները վաւերական ուրանալ պարտութիւններէ քաղեր է, որոց օրինակները կեցած են։ Ընդունայն տեղ Մեղու՝ որ հոգւով և մարմնով Գ. Կեանի կորուսեալ դատն ընդդրկեր է, Մասիսի գրածներն հերքելու համար իր բոլոր էջերն անոր անուանովը կը լցընէ։ Մեղու որչափ ալ կոկորդը պատռէ, որչափ ալ Մասիսը սո՛ւտ է պոռայ, որչափ ալ անհամար օրինակներ ձրի բաժնել տայ՝ չենք գիտեր որու ստակով, իր առարկութիւնները՝ Գ. Պէկեանի յերիւրած արձանագրութեանց վրայ հիմնած ըլլալով, զորս Տնտ. խորհուրդը չէ ընդունած և տորդաբած, բոլորն ալ անհիմն և անվաւեր են։

Իսկ Նշումիչ հոդարարձութեան մէկ անդամին վրայօք Մեղուի ըրած բարդադանչութիւններն աւաւել զինքը խայտառակելու կը ծառայեն։ Մեղու մոռցա՞ծ է արդեօք թէ այն անձին վրայ առենօք ինքը ներբողներ յօրինելով անոր յանձնած եր իր թերթին խմբագրութիւնը։ Մինթէ Մեղուն այն առենն ալ նուա՞ղ կը գոռար կը գոչէր ասոր ալ նոր դէմ, Ազգին տակներն՝ ուտողները խայտառակել ցոյց տալով։ Ի՞նչ եղաւ որ հիմա իր հին ընկերակցին համար Մասիսի վրայ յարձակելու կը ժպրտի և ազգային Պարչութիւնը կը վատահամբաւէ։ Մինթէ Մեղու ալ Ս. Փրկչի հիւանդանոցին համար Պարգագին ա-

նունով հաւաքուած տակիներն երեք տարի իր անշահասէր գրպաններուն մէջ չհիւրընկալե՞ց։ և Տնտ. խորհուրդն պահանջուած ժամանակ Ազգը տակն ու վրայ ընել չսպառնացա՞։ Սորա արձանագրութիւնն ալ կրնայ ուրացուիլ։ ի՞նչ սրտաշարժ անկիշաչարութիւն։ Փա՛ռք Մեղուի և իրենց ներսն, որք այս տողերը կարդալով երեսնին չշառադնիր տակաւին։

Պ՝երջացընենք ուրեմն մեր խօսքերը։ Այսուհետև ինչ ալ որ գրեն այս տողերուն դէմ, ահա մեր անփոփոխելի պատասխանը։

Դո՛ւք գնչուի կռիւ կուզէք և ոչ բանադատութիւն, որուն մէջ գիտէք որ միշտ կը յաղթահարիք։ Ձեր փատը թշնամանքն է, ձեր զէնքը զրպարտութիւնն է, ձեր ապացոյցը խարոյկն է։ Ձեզի պէտք է չարախօսել, բամբասել, վատահամբաւել, ազգին բարեաց աշխատողներն անուանարկ ընել, և խոհեմ ու իմաստուն յառաջադիմութիւնը ժողովրդեան տեսնել ընել Ձեր նպատակը անափառութիւնը գոհ ընելու և ձեր ամբարտաւան կրից յագուրդ տալու համար։ Դուք ալ, նորօրինակ փարիսեցիներու պէս ժողովրդը կը քամէք և ուղտը կը կլանէք։ դուք փրկութեան ճանապարհ չէք մտներ և մտնողները կարգելուք։ դուք Ազգին բարիք չէք ըներ, և ընողներն ալ օձի պէս կը խայթէք։ Ուրեմն խայթեցէք, չարախօսեցէք, վատահամբաւեցէք, և երբ այս միջոցները բաւական չեն գար, խարոյկներ ալ վառեցէք։ բայց քաջ համոզուեցէք որ Ազգը ձեզի պէս Սան–Հիւլիոթներուն արժէքը կշռած է, և ձեր ունայն բացագանչութիւններէն չխաբուիր։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՍՈՒ ՎԱՐԱԴԱ

Հանի մը խօսք ալ Սահմանադրութեան տարեդարձին վրայ ընելով կնքենք մեր յօդուածը։

Մեր հակառակորդները կը հրաւիրենք որ մեր գրածներուն մէջ տող մը, բառ մը, կէտ մը յառաջ բերեն ուր ըսուած ըլլայ թէ Սահմանադրութեան տարեդարձը թող չկատարուի։ Բայց ի՞նչ ըսած էր Մասիս։ Տարեդարձի առթիւ ըլլալիք ծախքերն արդիւնաւոր նպատակի մը գործածուին։ Ընդ՝ կը հարցընենք թէ այս առաջարկութիւնն ի՞նչ անեղութիւն ունէր։ Մինթէ ամեն մարդ ամեն տարի Հիւսիսային–Իսկէնդէրի երթալու պարտաւորուած է 'ի պատիւ Սահմանադրութեան, և միթէ հոն չգտնուող մը տահմանադրաբեր չկրնա՞ր ըլլալ։ Մինթէ ուրիշ տեղեր ալ Սահմանադրութեան համար կատարուած հանդէսներն ազգային չե՞ն, և միայն Հիսկէնդէրի Բանայիրն է Սահմանադրութեան տարեդարձը։ Կը ցաւինք Պարագի ուղեղին խեղճ կացութեանը վրայ, որ թէև չնչին խնդրոյ վրայ շատ էջեր կրնայ մրոտել, բայց անկարող է այս չափս մոռնալու։ Մինթէ Սահմանադրութեան տարեդարձը մայրաքաղաքիս ամեն մէկ թաղերուն մէջ կամ մնալ և կամ Պարգանանց ոտնին պէս ազգային յարկերու ներքև չէ՞ կրնար կատարուիլ։ ուր ամեն կարգի ազգայինք ալ գիւրութեամբ կրնային ներկայ գտնուիլ, ուր խօսուած ազգասիրական ճառերն ու երգուած երգերն աւելի վսեմ կերպարանք մը կառնուին, ուր խիստ գիւրութեամբ մեծամեծ նուէրներ կրնային հաւաքուիլ ներկայ գտնուող հանդիսականներէն՝ 'ի նպաստ դպրոցաց՝ որ այսօրուան օրս յետամնաց վիճակի մէջ են, կամ Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին, որ Սահմանադրութեան օրով առանց հացի մնալու թշուառութեան ենթակայ եղած է։ Մինթէ այսպէս Սահմանադրութիւնն առաւել ևս չէ՞ փառաւորուէր, և հակառակորդք անգամ յանուն Սահմանադրութեան դրածուած բարերարութիւնները տեսնելով իրենք ալ չէի՞ն բռնադատուեր գայն սիրելու։ Բայց ասիկա Սահմանադրութեան տօնը Բանայիրի դարձը նոր ներուն բանին չէր, և Ս. արադա իր գռեհիկ լեզուովը կը ծանուցանէ թէ անկարելի է որ ամեն մարդ տարեդարձի զուարճութեան համար ընելիք ծախքը Փրկիչին տայ։ Բայց և այնպէս Ս. արադա ինքն այս ծախքն առ նուազն 150 կամ 200 հազար զուրուշ կը հաշուէ, որ տարարդիւն կերպով ազգին քսակէն կելնէ, և Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդիսին ալ Հիւնքեար Իսկէնդէրի գացողները միայն կը մասնակցին, որով 'ի բաց կը մնայ անդին ազգին մեծագոյն մասը։

Բաղդատեցէք հիմա Մասիսի առաջարկած Սահմանադրական տարեդարձն այն տարեդարձին հետ որ կերակի օրը կատարուեցաւ, և կը տեսնուի թէ որն աւելի վսեմ և ազդօրաւոր է։ Առաջինն առանց մեծ և տարբերութիւն ծախուց ամեն ազգայիններ մասնակից կընէ տարեդարձի հանդիսին, և ամեն ազգայնոց գեղեցիկ առիթ մը կը մատակարարէ Ազգին նպատակներ ընելու։ իսկ երկրորդը մեծամեծ ծախուց կը կարօտի, ազգայնոց մեծ մասն հանդէսէն դուրս կը թողու և ազգային ծանախմութիւն մը պարզապէս գռեհիկ զուարճութեան հանդիսի մը կը փոխէ, մինչդեռ անդին Փրկչի մէջ պատսպարեալ խղճալիներն անօթի՛ կը մնան։

Հասկցա՞ր հիմա, պատուամիտ Պարագա, որ անդադար քաղաքակրթութիւն կը քարոզես առանց ինչ բլլալը հասկընալու, որ կը համարձակիս կրթեալ մարդիկը նիւթական կենաց մասին շան նմանեցընելու, և ազգն ալ բնատարձ կենդանւոյ՝ որ քշուելու կը կարօտի։ Հասկցա՞ր որ դուն տակաւին. քշուելու կարօտութիւն ունիս մինչև որ քիչ մը դատողութիւն ընել սովրիս։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս 28 մայիս 1865.

Մեր երեքշաբթի օրուան դրամական տեսութեամբ ցոյց տուած նախատեսութիւններս՝ իրերաւ չելաւ, և արժէքներու փոփոխութեան յաջողելուն հաւանս կանութիւնը գիներն առաւել ևս բարձրացընելու նպատակով՝ Ազիզիները մինչև 55 3/8 ելան, մինչդեռ երեքշաբթի իրիկուն 54 1/4 գոցուած էին։ Այս ելնելուն պատճառն եղաւ ժամանակէ մ՝ի վեր հրապարակիս վրայ ծանրացած արժեթուղթերուն քաշուելով գաղեալ Լոնդրա երթալը։ Ուրիշ պատճառ մ՝ալ Եւրոպայէն եկած հեռագրաբերներն են, որ վերջին գիներէն աւելի բարձր կը ծանուցանէին Օսմանեան արժեթուղթերը։ Փարիզու պորսային մէջ Ազիզիները 48 3/4էն 49 1/16ի ելած են։

Փոփոխութեան խնդրոյն գալով, հրապարակիս վրայ աւելի տպահողութիւն եկաւ, քանի որ մէկանց ելնելէն կամ իջնելէն օգուտ՝ քաղելու համար Գլուսայի շահագէտներուն կայսերական կառավարութեան դիտաւորութեանց վրայ հանած սուտ լուրերը ցրեցան, և փոփոխութեան իրապէս կատարուելուն վրայ տարակոյս չմնաց։ Իրաւունք ունինք հաւատալու որ փոփոխութիւնը քիչ օրէն կրնայ սկսիլ, և ասոր համար նոր արժեթուղթերուն տարբերութեանը կսպասուի։ Իսկ Պանքային և Ընդհանուր ընկերութեան հետ բացուած բանակցութեանց նկատմամբ նոր բան մ՝իմացած չենք, ոչ ալ կրնանք դուշակել թէ ներքին պարտուց միակերպութեան համար հրատարակուած օրինաց ո՞ր մասերը փոփոխութեան ենթակայ պիտի ըլլան։ Ուստի պէտք ենք սպասել եղելութիւններն իրաց ելքէն սպասելու կը հարկադրինք։

ՊՕՐՍԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐԱՒՐ

Փարիզ 8 յունիս

Օտ. քօնս. 49 5/8 49 7/8
Օտ. 3% փոխ. 1/1 3/4 աքօնմօ
Օտ. փոխառութիւն 1858ի 73 74
Օտ. փոխ. 1862ի 74 75

ԾՈՒՆԵՈՒՅՄՈՒՆ ՊԱՏԻՎԻ ՀԱՅՏԱՍՏԱՆԻ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պ. Հ. ԱՐԱՄԵԱՆԻ

Այն Հայաստանի պտուկերին մեծին գիները 40, 60 և 70 զուրուշ ըլլալով, ընդհանրապէս դիւրամատչելի ըլլալու համար, լուսանկարը շինուելով 3, 4, 5 զուրուշի կը ծախուի Փարիզի դրատունը և մայրաքաղաքիս հայ գրավաճառաց քով։

ԹՈՒՂԹ

ԵՒ ԳՐՈՒԹԵՒՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

ՁԻՆԵԼԻ ԻԱՆԻՆ ԴՌԱՆ ԿԻՑ ԹԻՒ 12 ԵՒ 14 ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ
ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ, ՄԵԾ ԵՒ ՄԱՆՐ ՎԱՃԱՌՄՈՒՆՔ

Յ. ԱՐՇԱԿ ԵՒ ԸՆԿ.

Պատիւ ունին արդոյ հասարակութեան ծանուցանելու, որ ամեն տեսակ թուղթեր և գրութեան պիտոյքներ, ինչպէս տետրակներ, կազմարներ, ընդօրինակութեան մատեաններ, դրիչ, մելան, կնքամոմ, կանոն, գրաւաղ, և այլն և այլն։ Բոլորիս գործարանաց հետ ուղղակի յարաբերութեանց շնորհիւ կարող են պիտոյք ամեն թղթավաճառներէն աւելի ժան գներով ծախելու թէ անուանկով և թէ հատով ուզողներու. հասարակութեան դիւրութեանը համար վերջին գիները օրինակներուն վրայ նշանակուած են, մասուկով կամ շատ առնողներուն համար օրինաւոր դեղչըլլալու պայմանաւ։ Գաւառներէն թուղթ և այլն ուզողները կրնան գիւրութեամբ ստանալ, և այնպիսեաց օրինակներն ալ կը զրկուին, ծախքը իրենց վրայ ըլլալով. նամակները պէտք է վճարուած ըլլան։

Ա Ռ Ե Ւ Տ Ր Ա Կ Ա Ն

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 29 ՄԱՅԻՍ	Բ. 24	Դ. 25	Գ. 26	Ե. 27	Ուր. 28	Շաբ. 29
	Դրչ.	Դրչ.	Դրչ.	Դրչ.	Դրչ.	Դրչ.
Օսմանեան լիրա Մէճ		102.10	102.-	102.10	102.20	102.20
Բանկոյ արծաթ						
Թահվ. Միւմթազէ		65.-	65.15	65.-	65.35	65.35
Լսնամը ճէտիտէ հին		54.30	54.-	55.-	55.10	55.10
» » նոր		54.20	54.35	55.-	55.10	55.10
Ադիլիէ ստակով		54.15	54.35	53.-	55.17	55.17
Սէրկի		54.-	55	55.10	55.15	55.15

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 29 ՄԱՅԻՍ

Ա Ր Մ Տ Ի Ք		Մ Ե Տ Ա Ք Ս	
Յորեն Թայղան կարմիր	26—28	Պրուսա կարմիր թէֆէ	520—530
» Խամիլի »	21—22	» երկան »	550—560
» Բում. Պալէքիր	17—19	» խոզակ չոր	—
» Կալաց		Շաքի հօխան փրանք	62—65
» Վանա	21—22	» 4 պաճախ »	—
» Խոլբասիլ կակուղ	18—20	» Խարտաղ »	—
» Կալաց »	18—21	» Պարկաս »	65—
» Պուրկազ »	21—22	» Երկրորդ »	63—
» Պալէքիր »	18—21	» Մահալըճ »	—
» Ազոֆ »	22—23	» Պանարմա »	—
Սառնէնկալ	—13	» Կէյրէ »	—

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Զուրուշ
Բամբակ Պալիքէսէր	հօխայ	10—11
» Կէյվէ	»	11—11.20
» Ադանա	»	—12
» Բումիլի	»	—
Բուրդ Էնկիւրի լուացված	»	—14
» » չլուացված	»	— 8
» Պալիքէսէր չլուաց.	»	— 8
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	— 9
» Թոխատ	»	— 8
» Զորում	»	— 7
Մաղը սեւ	»	18—20
» Շիրվան	»	12—15
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	—36
Աֆիոն Պալիքէսէր	»	190—
Քիմիր Տերեւ բանուած	»	20—23
Սալէպ Տաճկաստանի	»	14—16
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոն	»	—26
» » Անատոլու	»	—24
Մուսամ Բումիլի	»	— 3
Կատաւաի հունտ Բումիլի Քիլէ		—28
» » Պանարմա	»	—27
Զէթ Այվալըք	հօխայ	— 8
» Կրիտ	»	— 7
Աճառ (Սապոն) Գանտիա	»	— 6
» » Միտիլի	»	— 5
Բրինձ Եգիպտոս Բէչիտ	»	— 4
» Տիմիաթ	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՐՔ

		Զուրուշ
Խանվէ Ռիսօ եւ Գափօ 100	հօխան	930—1050
» Մառթին	» »	—
Շաքար գլուխ 6-10 լ. կգ.	»	—
» փոշի (թօզ)	» »	—230
» Հոլ. գլուխ	» »	—260
» փոշի	» »	—230
Գազ. գլուխ	» »	—254
» փոշի	» »	—220
Անագ (գալայ)	» »	—690
Պղպեղ (պիպէր)	հօխայ	— 6
Լեղակ (չիվիա) Պլենկալա	»	—130
» » Մատրաս	»	—140
Անուշադր (Նոչատրը)	»	— 6.20
Պղպատ (Զէլիք)	մնտուկ	—180
Կապար (Գուրշուն)	»	— 3.10
Թիմիզ (Թէնէքէ) զոյգ մնտ.	»	—310
Զինք տախտակ լիր. 7 - 12	հիսկ	— 5
Երկաթ Անգ. ձողաձեւ	կնտ.	65— 66
» Բեւեռաց	»	70— 72
» Տախտակ 1—14	»	100—110
» Բոլորակ	»	140—145
» Ռուսիոյ	»	120—130
Բարդիճա Վարիլ 39	հիսկ.	— 95
Լեսթիւղէ ձէն. զոյգ	Մնտ.	—260
» Գէլ.	»	—240
» Թրիլոթ	»	— 95
Ալատմաչէթ վիլէնտա	հօխան	— 15
» Թրիլոտա եւ Գաղզ.	»	— 13

Այս լրագիրը շաբաթն երկու անգամ կելլէ Հոգեշաբթի եւ Շաբաթ օրերը։ Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրվիլ, Կ. Պոլիս Զիգիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ դուրսերը հոգաբարձուներն են։

ԻԶՄԻՐ. Խաչատուր Յ. Զաքիեան.
ԵԳԻՊՏՈՍ. Պօղոս Էֆէնտի Կարապետեան.
ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ։ Մանուսէլ Սուքիաս աղա Գալուստեան։
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Լիմասեան
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պտտուելի Զաքարեան.
ԱՏԱՆԱ. Նազարէթ աղա Շանպազեան։
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Պ. Տ. Մուրատեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յարութիւն աղա Ճամճեան.
ՎԱՆ. Գրիգոր աղա Խաճանեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Ընքերցասիրաց Թանգարան.
ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Մանուսէ Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան։

Ուրիշ քաղաքներեն ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերեն մեկուն հետ կրնայ բդրակցիլ։

Խմբագիր–Տնօրէն
Կ. Ս. ԻԹԻՄԱՆԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԵԼԻ ԽԱՆ